ARCHIEFJES

IV

BRIEVEN van mijn tante…

ARCHIEFJES

Marc VANDAELE

BRIEVEN VAN MIJN TANTE

©

Noëlla VANDAELE - °1924 Jongste zus van Raymond VANDAELE

In **2005**, naar aanleiding van de **honderdste verjaardag** van de geboorte van mijn ouders, had ik hun oorlogsherinneringen uitgeschreven die ik destijds op audioband had opgenomen (Zie 1914-1918 GETUIGENISSEN : MIJN OUDERS).

Tante Noëlla, die toen 81 lentes telde en sinds 1944 in Brussel woont, was zeer geïnteresseerd in dit brokje familiegeschiedenis. Geboren in 1924, in de kraamkliniek te Brugge (bij de Bruggelingen bekend als 'het Moederhuis in de Oostmeers') als jongste van acht kinderen, woonde ze met haar ouders, vier zussen en drie broers, in de Smedenstraat.

Vader Charles had er een slagerswinkel, waar nu de kaaswinkel DE KAASBOLLE is. De beenhouwerij werd overgenomen door de familie **Strubbe**. In het huis ernaast kwam de nieuwe beenhouwerij Strubbe, waarin heden ten dage de beenhouwerij **DIRK** gevestigd is.

Tot begin jaren veertig :

Beenhouwerij

Charles

VAN DAELE –

HAUTEKIET

De ganse familie **Vandaele** was zeer bedrijvig in de vleessector en de beenhouwerij was goed gelegen aangezien de veemarkt plaats had op de Vrijdagmarkt en het slachthuis zich op het Beursplein bevond.

ARCHIEFJES – Brieven van mijn tante – M. Vandaele 2

2012

Rode luifel is slagerij ***Dirk****.*

Bruine luifel is ***De Kaasbolle,*** *en*

daar bevond zich

'Beenhouwerij

C. VAN DAELE - HAUTEKIET'

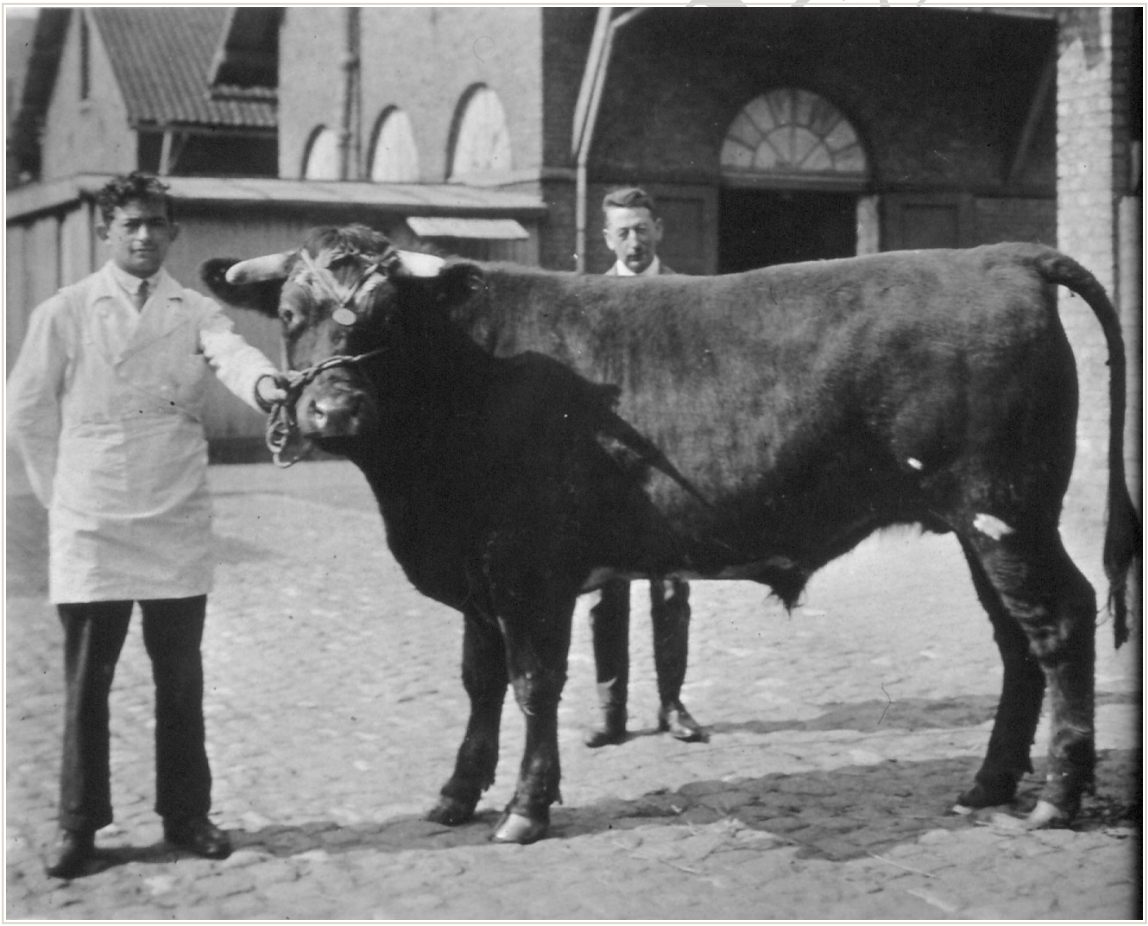

± 1930 - Deze foto werd genomen in het slachthuis (Beursplein). Op de foto v.l.n.r. Sylvain Vandaele - broer van Noëlla - en nonkel Pierre, broer van vader Charles.

ARCHIEFJES – Brieven van mijn tante – M. Vandaele 3

Tante Noëlla heeft haar jeugd doorgebracht in de omgeving van de Smedenstraat (jaren dertig) en in Varsenare (jaren veertig) en was dus bijna 16 jaar wanneer W.O.II uitbrak.

± 1930 – De kleine Noëlla op de vensterbank van de beenhouwerij in de Smedenstraat. Broer Sylvain kijkt toe.

Net zoals ik, was ze de jongste in het gezin - wat men in het West-Vlaams bestempelt als "het kakkernestje' - en had dus het privilege om vanuit die discrete positie alles te observeren wat in het gezin omging. In 1944 trad ze in het huwelijk en is toen naar Brussel uitgeweken. Zeer gehecht aan haar geboortestad en aan haar moedertaal, is ze in Brussel en in haar Brusselse familie steeds een stukje West-Vlaanderen gebleven.

In 2005 was ze zelf bezig over haar jeugdjaren te schrijven en op mijn verzoek stuurde ze die nota's over de dertiger en veertiger jaren door onder de vorm van **brieven**. De bedoeling was ze voor de familie en geïnteresseerden toegankelijk te maken. Die teksten zoomen in op het plekje **Brugge** in die bewogen jaren, zo lang geleden. Merkwaardig zijn het mooie handschrift en het praktisch foutloos Nederlands van onze nu bijna 89-jarige tante (2013) en dit, niettegenstaande een verblijf van bijna zeventig jaar in het Brusselse. Ik vond het heerlijk ondergedompeld te worden in die levenssfeer van de jaren dertig en veertig.

De kleine Noëlla (in het wit, tussen vader en moeder Julie) met haar grote broers en zussen : v.l.n.r. Sylvain - Maria - Raymond - Andrea - Antoine - Antoinette - Gaby (zittend)

CHIEFJES

Een uittreksel uit tante Noëlla's brief van 7 mei 2005

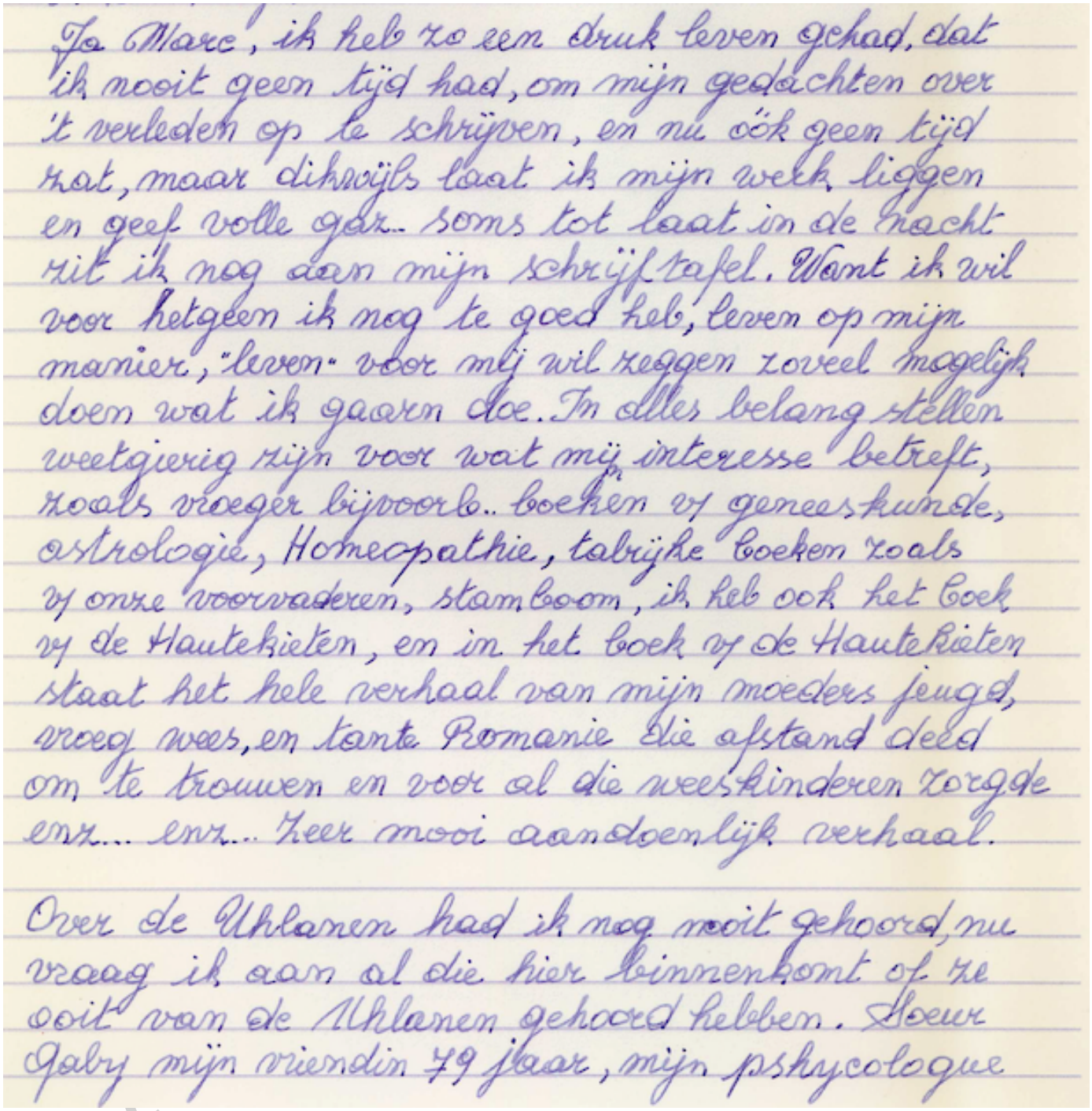

Ja Marc', ik heb zo een druk leven gehad, dat ik nooit geen tijd had, om mijn gedachten over 't verleden op te schrijven, en nu óók geen tijd zat, maar dikwijls laat ik mijn werk liggen en geef volle gas.. soms tot laat in de nacht zit ik nog aan mijn schrijftafel. Want ik wil voor hetgeen ik nog te goed heb, leven op mijn manier, "leven" voor mij wil zeggen zoveel mogelijk doen wat ik gaarn doe.. In aller belang stellen weetgierig zijn voor wat mij interesse betreft, zoals vroeger bijvoorb.. boeken vr geneeskunde, astrologie, Homeopathie, talrijke boeken zoals vr onze voorvaderen, stamboom, ik heb ook het boek vr de Hautekieten, en in het boek vr de Hautekieten staat het hele verhaal van mijn moeders jeugd, vroeg wees, en tante Romanie die afstand deed om te trouwen en voor al die weeskinderen zorgde enz.... enz.... Heer mooi aandoenlijk verhaal.

Over de Uhlanen had ik nog nooit gehoord, nu vraag ik aan al die hier binnenkomt of ze ooit van de Uhlanen gehoord hebben. Soeur Gaby mijn vriendin 79 jaar, mijn pshycologue

Merkwaardig zijn het mooie handschrift en het praktisch foutloos Nederlands van onze nu bijna 89-jarige tante (2013) en dit, niettegenstaande een verblijf van bijna zeventig jaar in het Brusselse.

Graag heb ik meegeholpen dat stukje familiepatrimonium te bewaren. Niet alles van de brieven is hier weergegeven. Sommige passages zijn slechts van belang voor de insiders van de familie. In de mate de inhoud kon bijdragen tot het opmaken van het historisch decor van die jaren 30 en 40, komen ze in aanmerking voor deze ARCHIEFJES.

Brief van 7 mei 2005

Herinneringen …

… Als ik uitreken, was jij drie jaar als de oorlog gedaan was. Dat maakt dat je ook niet veel weet van de Tweede Wereldoorlog, tenzij je ouders zeer veel verteld hebben. In elk geval, ik weet héél véél te vertellen want ik was 15 jaar als de oorlog uitbrak. Ik zie de Duitsers nog binnenkomen. De ganse oorlog gaat in mijn hoofd als een film voorbij. Daarover zou ik nog het een en ander willen schrijven. Na de beenhouwerij in de Smedenstraat verkocht te hebben, ging het ganse gezin wonen in de Bakkerstraat. Charles had een villa laten bouwen in Varsenare.

1/ ***Charles, Julie*** *en 2 kleinkinderen*
2/ 1947 - inhuldiging nieuwe burgemeester van Varsenare
3/ Pure nostalgie … Nog even gaan kijken waar we gingen 'nieuwjaren', kort na de oorlog …

Toen ik in Varsenare woonde, was onze living òòk bezet door vier Duitsers. Daar kan ik al het een en ander over vertellen. Toen ik naar Andrea reed om haar te helpen (= zus, gehuwd met Joseph Zwaenepoel, woonde in Dudzele), was het daar het bezet gebied van de kuststreek waar ze bunkers bouwden, het zogenaamde *Sperrgebiet*. Ik had geen paspoort (speciale vergunning) voor het kustgebied; dat was vanaf Kruisabeele. Andrea woonde daar ongeveer een kilometer verder in het spergebied (= de verboden zone). Op een dag had de "controlewacht" zich

ARCHIEFJES

verstopt en toen ik met de fiets terugreed naar huis, sprongen ze vòòr mij en deden me stoppen. Ik moest mijn identiteitskaart afgeven. Pech! Ik zegde hun dat mijn zuster daar een eindje verder woonde en dat ik voor de kinderen zorgde, vooral voor een ziek kind, en aldus mijn zuster verving die op het land moest werken. Ik kreeg een 'aanslagbrief' en een paar dagen daarna een brief van de *Oberfeldkommandantur* (of zoiets!) om me mede te delen dat ik de keus had: ofwel veertien dagen in de gevangenis, ofwel tweeduizend francs boete betalen. Tweeduizend francs in die tijd, dat was veel geld en papa (Charles Vandaele) en mama (Julie Hautekiet) hadden het niet breed want de villa in Varsenare had meer geld gekost dan voorzien. Ma was "uiterst zuinig" geworden aangezien ze geen inkomen hadden. Pensioen bestond toen nog niet. Voor mijn drinkgeld moest ik bij Andrea op het land gaan helpen of voor de kinderen zorgen. Ook bij Sylvain (mijn broer), wanneer Mariette (zijn vrouw) ziek was. Bij Netty (Antoinette) de zaterdag, als schoonmaakster, want Netty werkte toen in de "Innovation". Bij Maria (mijn zus), om voor de kinderen te zorgen. Bij jullie (= broer Raymond en schoonzus Gerarda, beenhouwerij naast De Lange Munte) ben ik ook dikwijls binnengesprongen want ik zag alle kleinkinderen (van mijn ouders) even graag.
Met het papier voor die boete trok ik - tegen de wil van pa - naar de Hoofdkommandantur, bij de commandant die zijn handtekening had gezet. Dat was ergens op de Markt, in een groot gebouw. Er stond een wacht aan de deur en ik mocht niet binnen. Ik smeekte met de tranen in mijn ogen. Tenslotte ging de wacht het dan toch vragen en de commandant zegde dat ik binnen mocht. Hij vroeg me plaats te nemen en was vriendelijk (een beetje vadertype). Ik vertelde hortend en stotend het hele verhaal, in het Vlaams, met een paar woorden Duits ertussen. Hij luisterde heel aandachtig en toen, met een krop in de keel, zei ik dat mijn ouders arm waren en ma dikwijls ziek was. Ik haalde mijn zakdoek boven en veegde mijn ogen af. De commandant deed teken, nam een formulier, vulde iets in en zei dat dit een bewijs was waarmee ik gedurende drie maand vrije doorgang had tot Dudzele, niet verder. Ik moest naam en adres geven van Andrea en de naam van de boerderij "Zonnehoeve". Wat betreft die boete, die werd kwijtgescholden. Hij gaf mij de hand en ik zei wel tien keer "Danke, danke." Hij deed zelfs de deur open voor mij. Met een hart dat wel 100 of meer per minuut klopte, stapte ik voorbij de wacht, schonk hem een lieve glimlach, sprong op mijn fiets en reed rap naar huis. Binnengekomen, de brief hoog in de lucht stekend, zei ik :"Mama, papa, ik moet niets betalen en ik heb nog een 'Schein' gekregen voor drie maanden en die kan vernieuwd worden. Natuurlijk waren ze blij want papa wilde niet dat ik 'in het prison' zou gaan zoals ik had voorgesteld. Hij zei dat daar niets anders dan 'gemeen volk' zat. Papa was geweldig eergierig want vroeger noemden de mensen hem 'de miljonair uit de Smedenstraat' aangezien hij dikwijls in de café's een 'tournée générale' betaalde. Als Andrea trouwde was het allemaal in het lang in de suite, en een feest van bij de honderd mensen aan tafel. Zò werd hij dus genoemd : de miljonair. Daar had hij niets tegen, maar mama wèl want

ARCHIEFJES

volgens haar gaf hij tè veel geld uit.

Ik was groot voor mijn leeftijd want in de klas zat ik altijd op de laatste bank. De kleineren mochten vooraan zitten en het lot wilde dat ik niet goed zag van ver. 'Bonmama' vond een bril kopen en een oogmeester betalen, tè duur. Ik heb nog eens een hele dag in mijn bed liggen huilen van de tandpijn. Dat kostte toen twintig francs om een tand te laten trekken, zò goed weet ik het nog. Ik vond hen soms hard, vergeleken bij de ouders van nu.

1933 - De kleine Noëlla op het huwelijk van haar zus Maria.

Maria, de oudste, was een beetje baas in het huishouden: de kamers doen, de bedden opmaken en schoonmaken. Andrea stond in de winkel want ze kon goed rekenen en we hadden toen een **nieuwe weegschaal** met een wijzer die de prijs aanduidde; voor haar was dat een spelletje. De gewichten hadden afgedaan. Dat heb ik nog gekend, met twee koperen schalen waar je in de ene schaal gewichten moest zetten. Dat bestond nog in Spanje, toen we met vakantie gingen want Spanje was toen 40 jaar ten achter, nu niet meer.

Papa was altijd een van de eerste om oud door nieuw te vervangen. Hij kocht **een auto**, een van de eerste. Hij hield van reclame in het uitstalraam vb. stenen kabouters die een varken doodden, of een varkenskop met een citroen in zijn muil. Met Pasen was er altijd een prachtige **etalage**; daar heb ik nog een foto van … (het is de foto op blz. 1 – Een foto nemen was toen een hele gebeurtenis en we zien dat mijn vader – Raymond – links even het hoofd in beeld brengt en aldus … 'vereeuwigd' wordt !)

Maar die auto …! Hij reed ermee naar de boeren om beesten te kopen. Daar gaven ze hem dan een 'witteke' (glaasje jenever). En om te praten over de prijs, nog een witteke … enz. Onze Netty (Antoinette = zuster) en ik waren eens mee met de auto … Het was vakantie en we mochten mee. We hadden zo twee of drie boerderijen gedaan en dan ook nog twee of drie café's, zodat papa zienlijk zat was. In de wagen (een Chevrolet, als ik me goed herinner) gingen we van links naar rechts - zig-zag, beter uitgedrukt - en aan de Smedenpoort gekomen kon papa die niet passen en botste tegen een van die stenen bollen. Ik zat achteraan te bibberen van de schrik. In een hoek ineengekrompen keek ik naar Net en zag dat ze lijkbleek was. We hoorden hem vloeken. Hij reed achteruit en probeerde

ARCHIEFJES

opnieuw. Dat ging beter maar hij reed er opzij toch weer een beetje tegen. De garage waar pa zijn auto zette was ook in de Smedenstraat, niet ver van de vesting, bijna aan de Smedenpoort. Gelukkig, want Netty was lijkbleek en moest overgeven. In de garage sprongen we eruit en liepen zo vlug als onze benen ons dragen konden, naar huis.

Zoon Sylvain poseert fier bij de fameuze Chevrolet van Charles. Het lijkt erop dat het hier gaat om een 1928 of 1929 Chevrolet 4-Door Sedan. Er stond waarschijnlijk een speciaal zoeklicht op gemonteerd om, bij duisternis, het juiste adres te vinden.

De auto, daar was veel over te vertellen want niet alleen papa reed ermee. Onze Sylvain had al leren rijden. Daarna leerde hij het aan zijn zus Gaby. De garagehouder leverde de benzine en de rekeningetjes kwamen binnen. Daarover was er ook al ruzie : zoveel verbruik en papa was er niet mee weggeweest! Sylvain was wel een paar keertjes met zijn liefje uitgereden en Gaby was met ons eens naar Blankenberge gereden, en ook eens met mama naar een nicht die aan de kust woonde …

Ik herinner me nog dat de klanten vroeger de bestellingen deden per telefoon. Die bestellingen werden in een boek opgeschreven. Mama maakte alles klaar en legde die pakjes op een marmeren bank om tenslotte per fiets bij de klant thuis te worden

gebracht. Bij ons stonden toen altijd 3 fietsen 'gereed'. Wie vrij was moest het vlees naar de klant brengen.

In de doos met familiefoto's vond ik dit onooglijk fotootje op koperplaat dat ik met wat scan- en computerwerk weer tot leven kon brengen. Het toont Raymond op 'vleesronde' met de fiets.

Nog zo'n fotootje op koperplaat (± 1930). De kinderen (zonder Gabriëlle) voor de beenhouwerij. Noëlla staat op de vensterbank. De vensters van het huis aan de overkant zijn weerspiegeld in de 'vitrine'.

Raymond was onze oudste broer en de eerste die trouwde en ons "nest" verliet. Ik was toen 6 jaar. Raymond was, toen ik klein was, een zeer geliefde broer. Dikwijls begeleidde hij mij naar school. Aan de hand van mijn grote broer, op weg naar school, was er een **snoepwinkel**. Ik keek naar hem, trok aan zijn hand … en ja, hij wist al wat ik wilde zeggen. We gingen binnen en met zijn drinkgeld betaalde hij mij een snoepje. Het was niet veel maar ik was er dolgelukkig mee.

Onze slaapkamer (Smedenstraat) was héél groot. Daar stonden drie bedden op voor telkens twee personen. Andrea sliep alleen. Ze lag heel dikwijls met een dikke laag nachtcrème op haar gezicht omdat ze een droge huid had. Ik sliep bij Maria en dat was niet niets want ik moest heel stil liggen of ik kreeg een neep in arm of bil. Gaby sliep bij Netty. Dat ging redelijk goed want ze lachten dikwijls. Netty had eens al haar haar over haar gezicht gebracht, van achter naar voor, zodat Gaby dacht dat het haar achterhoofd was. Netty lag heel dicht en Gaby duwde haar weg met de hand. In plaats van het achterhoofd had ze haar hand op Netty's neus. Beiden gingen aan het lachen. Dat zou niet erg geweest zijn maar dat speelde zich af tijdens het **avondgebed**. Iedere avond lazen we een **noveen**. Maria las altijd voor en wij volgden met de weesgegroetjes. Maria hield op met lezen. Ze maakte het licht aan en vroeg heel kwaad waarmee er gelachen werd. Gaby en Netty konden moeilijk antwoorden want ze hadden de slappe lach.

… Het was kerstmis en dan was er feest bij ons. Ik geloof dat Raymond - die toen pas getrouwd was - bij ons was *(Daar ben ik niet zeker van)*. De winkel was de vorige dag langer opengebleven want rond kerstmis werd er bij ons een groot aantal eenden, kippen, haantjes, konijnen enz. verkocht. Iedereen was dan in de weer. De mannen werkten in de **kelder**, want die was vol met levend pluimvee enz.

ARCHIEFJES

dat moest geslacht worden, gepluimd en gereedgemaakt om in het uitstalraam te koop te leggen of aan huis te bezorgen. Ik mocht dan zeker niet in de weg lopen, maar was er toch overal bij (Eigenlijk hebben ze met mij niet zoveel last gehad, hmm…dat zeiden ze toch). Op kerstdag zelf had pa een eend gebakken in de oven (Bakken of braden, daarin was hij een meester en dat was dan ook meestal zijn werk). Iedereen was er dol op maar … mea culpa … ik was niet voor pluimvee, en nog minder voor konijnen. Ik had die beestjes zien slachten en het gedacht alleen van ze dan op te eten … Neen, dat mocht (lustte) ik niet. Ik was alleen 'zot van' een biefstukje van de filet. Van ma kreeg ik dat nooit want dat was voor haar beste, moeilijke klanten zoals Madame van de apotheek; zij bestelde altijd het beste vlees en was zò moeilijk dat ze geen enkele meid kon houden. Er was een meid die, als ze buitengezet werd, tegen haar zei: "Madame, wat zijt ge meer dan ik? Ge zijt toch ook zonder hemd, bloot geboren zoals ik!" Enfin, om niet tè moeilijk te zijn met dat eendevlees vroeg ik dan een stukje wit, zonder vel of been. Ze hadden dus niet zoveel last met mij en die grilletjes kwamen zelden voor …

De tweede zoon – Sylvain – had zich eveneens als slager gevestigd in de Elizabethlaan, te Brugge. Nu is daar het Landbouwkrediet gevestigd en bevindt zich daarnaast de beenhouwerij DIRK.

Er was altijd veel te doen bij Sylvain. Ik kwam daar veel strijken want … in een beenhouwerij en met twee kleine kinderen … Als Mariette eens in bed lag omdat ze ziek was, had Sylvain mij opgebeld en ik kwam daar binnen. De kachel brandde nog niet en de kinderen liepen blootsvoets. Ik deed rap hun kousjes aan die ik uit de wasmand haalde en stak de kachel aan. Ik gaf ze een boterhammetje, deed de afwas die daar nog gebleven was en begon dan te strijken: twee wasmanden. Ondertussen riep Sylvain mij, aangezien de winkel vol klanten stond. Toen de drukte wat verminderd was, liep ik terug naar de kinderen, schilde aardappelen en ging vervolgens vragen of Mariette iets nodig had. Dan was het middageten klaar en Sylvain had reeds vlees gebakken. Op de middag waren er weinig of geen klanten. De mama van Mariette kwam dan ook helpen. Ze nam de kinderen mee en ik deed de rest van de strijk. Rond zeven uur nam ik mijn **fiets** en reed naar huis. Van Sylvain had ik een mooi stuk **soepvlees** meegekregen ('een goeie bouilli') en mama was heel tevreden dat er 's anderendaags vlees in de soep was want het was **oorlog** en het vlees was peperduur.

…… In Varsenare was een heel regiment **Duitsers** aangekomen. Ze gingen alle grote huizen binnen om te zien of er kamers vrij waren waar soldaten konden gelogeerd worden. Bij ons boven waren er maar twee kamers en een badkamer: een kamer voor mijn ouders en een kamer voor mij. Daar was dus geen plaats.

ARCHIEFJES

Beneden was er een grote living en een salon. De kolonel besliste dat daar vier soldaten zouden logeren. Volgende dag kwamen ze veldbedden afzetten en veel gepak, zoals grote zakken en 'valiezen'. Een uur daarna kwamen er vier soldaten. Ze gaven ons de hand en stelden zich voor met de voornaam. Eén ervan was gehuwd, de drie anderen waren vrijgezellen. Onder hen was een Oostenrijker. Het waren vriendelijke mannen. Na drie dagen bij ons voelden ze zich al thuis. In de keuken en achterkeuken gingen ze in en uit, als ze water of iets anders nodig hadden. 's Avonds zette pa de radio open om naar het nieuws te luisteren. Meestal waren die Duitsers de ganse dag weg: oefeningen doen. Eén van hen was eens te laat op het appèl en werd gestraft. Zijn straf was de ganse dag recht staan in een soort bak waarin hij zich met moeite kon verroeren. Alle vier hadden ze genoeg van de 'Krieg'. Ik leerde rap Duits en vroeg hun het een en ander over hun land maar, zoals bij alle Duitsers was er veel 'stoef' (opschepperij): Duitsland was groot en alles was daar groter en beter.

Eens was er een van de vier (de beste, degene die we konden vertrouwen) die onverwachts binnenkwam en pa zat juist naar de Engelse radio te luisteren. Ik 'vloog' naar de radio en deed hem uit. Het was te laat want hij had het gehoord. Hij vroeg of dat er speciale berichten uit Engeland waren. Ik knikte. Hij zei dat hij ons niet zou verraden maar dat we moesten oppassen want dat er van tijd tot tijd een wagen met radar voorbijkwam, met detector om te weten of er burgers waren die naar de Engelse radio luisterden. Wie betrapt werd, werd zwaar bestraft. Toen zijn kameraden thuiskwamen, sprak hij er met hen over en ze stelden voor om iedere avond te mogen meeluisteren. Pa ging direct akkoord maar één van het viertal stond - elk om beurt - op wacht aan de voordeur om ons te verwittigen in geval een radarwagen zou voorbijkomen. Zo zat pa iedere avond met de drie kameraden, de oren tegen de radio, te luisteren naar de Engelse zender. Ze spraken wel geen Nederlands maar de meeste zinnen werden toch begrepen.

De Oostenrijker - was van plan te deserteren. Ze hadden het hem afgeraden maar … op een dag was hij weg. Hij zou naar Parijs vluchten waar hij lang met zijn regiment gelegen had. Eigenlijk waren ze van Frankrijk via Moeskroen naar Brugge gekomen omdat ze moesten klaar staan voor het geval de Engelse oorlogsschepen zouden aanvallen aan onze kust. Parijs kende hij op zijn duimpje want indertijd had hij daar zijn hart verloren. Het gevaarlijkste zou zijn van Varsenare naar Parijs te gaan. Iedere dag werd er over hem gesproken : zou hij geslaagd zijn of zou hij aangehouden zijn? Ma stak zelfs een kaars aan en begon een **noveen**.

Vaak was het niet te warm bij ons en waren mijn ouders zeer spaarzaam met de kolen. De soldaten hadden het ook dikwijls koud; in de salon en in de living was er immers geen vuur. In de keuken stond een Leuvense kachel en die moest geheel het huis verwarmen. Daarom zaten de soldaten bij ons in de keuken. Als het zéér koud was, zetten wij de deuren van de living open opdat ze ook een beetje warmte zouden opvangen voor de nacht. In die periode begonnen de soldaten kolen mee

ARCHIEFJES

te brengen, gestolen van het leger. Het was vroeg donker en zò kwamen ze elke avond met twee emmers kolen af.
Eén van hen werd ziek : 39° koorts. Hij bleef in bed. Ik ging zien of hij iets nodig had. Hij rilde en zijn lippen beefden. Hij was rood in zijn gezicht. We hadden een elektrische lamp en ik vroeg aan mama of ik die mocht aanzetten. Ze was niet zo begeesterd want dat kostte geld. Tenslotte kwam ze naar hem zien, zag dat het ernstig was en liet de lamp toch een uurtje branden. Op het appèl zouden zijn kameraden zeggen dat hij ziek was. Ik nam de thermometer: hij had 40°. Ik trok mijn mantel en mijn laarzen aan en ging te voet naar het dorp waar het Lazarett (noodhospitaaltje) gelegen was. Ik vroeg om de commandant te spreken en zei hem dat er bij ons een soldaat lag, doodziek met 40° koorts. Hij vroeg mijn adres en zei dat hij twee soldaten zou sturen om hem te komen halen. Ik dacht dat ze zouden komen met een auto maar neen … Een half uur daarna belden ze bij ons aan en toen ik de deur opendeed stonden daar twee soldaten zonder auto. Ik zei: "Moet die zware zieke zo maar te voet, in de sneeuw en in de kou?" (Het Lazarett was immers niet bij de deur) Eén soldaat zei dat het een bevel was de commandant. Ze kleedden hem aan en, ondersteund door de twee mannen, namen ze hem mee. Mama en ik stonden aan de deur en zeiden dat het een schande was want voortdurend reden legerauto's en vrachtwagens voorbij en geen enkele hield halt om de zieke mee te voeren. Wanneer de twee andere soldaten thuiskwamen en we aan tafel zaten, werd erover gepraat. Ze zeiden dat het leger zéér hard was en dat ze verlangden naar het einde van de oorlog. Of ze die nu zouden winnen of verliezen, het kon hun niet schelen.
Over de Oostenrijker hadden ze nog geen nieuws. Duitse soldaten hadden wel het ganse huis doorzocht nadat hij verdwenen was : kelder, zolder, stallingen … (stallingen *want pa had een geit, een schaap, kippen en een aardappelkot enz.*) Dat was maar een 'verzekeringscontrole'. De soldaten bij ons wilden ook niets méér vertellen; ze hielden hun geheim. Dus, één weggelopen, één doodziek, dan bleven er nog twee over. Ma vroeg aan de twee soldaten of ze wisten hoe het was met de zware zieke maar ze zeiden dat ze niets mochten weten en dat alles topgeheim was. Ik zei tegen ma dat ik hem zou gaan bezoeken, deed mijn mantel aan en ging met een vriendin naar het Lazarett. Hij lag op een kamer, boven. De vriendin bleef praten met de vrouw die daar woonde terwijl ik naar boven trok. Ik zat met hem te praten en zei dat de oorlog weldra zou gedaan zijn en dat hij terug naar zijn vrouw zou kunnen gaan. Hij was heel triestig want hij zei dat, indien de Amerikanen en Engelsen zouden doorbreken, zijn compagnie in de eerste linie zou gezet worden; dat had hij toch vernomen. Dat was de reden waarom ze nu bij de kust gelegerd waren. Thuis vertelde ik dat aan de twee anderen en ze zeiden dat ze dat ook dachten. Ik was echt opstandig aan het worden. Wanneer men bedenkt dat ze de mensen zòmaar van hun moeders, vrouwen en kinderen, familie en land konden wegtrekken om andere mensen te doden en alles in te nemen …en dat alles voor de macht en glorie van één persoon : HITLER.

ARCHIEFJES

Op een dag reed ik naar Brugge en op de Markt kon men niet door van de soldaten en de burgers. Ik vroeg wat er gaande was en ze zeiden dat er een 'grote kop' (Ik geloof dat het Mussolini was) zou voorbijkomen. Inderdaad was het een grote kop want als zijn auto voorbijkwam, stond een heel regiment in de houding en de soldaten salueerden. Er werd geroepen en in de handen geklapt. Ik reed naar Sylvain en vandaar naar Andrea en vertelde dat ik Mussolini had gezien.

*Noëlla had iets gehoord over **Mussolini**. Het feit is dat, inderdaad, de **schoonzoon** van **Mussolini**, graaf **Ciano**, Italiaans minister van Buitenlandse Zaken, in Brugge geweest is in juni 1940. Het volstaat te 'Googlen' met 'Graaf Ciano te Brugge' om een vijftal foto's te zien van graaf Ciano op de Grote Markt.*

En denken dat ik een paar jaren later in Italië op reis was (getrouwd) en we stopten voor een benzinepomp waar ze indertijd Mussolini hadden opgehangen met zijn voeten omhoog en zijn hoofd omlaag, naast zijn maîtresse, eveneens voeten omhoog, hoofd omlaag. Daar heb ik een foto genomen.

Terug in Varsenare was er een van de twee soldaten verliefd op mij. Ik was daarmee niet opgezet. Ging ik naar de achterkeuken, hij kwam mij achterna. Ging ik naar buiten, hij volgde mij. Hij stak een briefje in mijn hand waar een liefdes-verklaring op stond. Ik nam mama in vertrouwen en zei haar dat ik best een tijdje zou weggaan en voor een week of veertien dagen bij Andrea zou gaan wonen. Ze ging akkoord. 's Anderendaags vertrok ik en aangekomen bij Andrea, wat zag ik daar? Een heel regiment soldaten die de schuur betrokken. Andrea woonde in het spergebied en die soldaten zouden dus in de eerste linie ingezet worden in geval de Amerikanen en de Engelsen zouden aanvallen langs de kust. Andrea kwam naar mij toegelopen en zei dat een hoge officier in mijn kamer gelogeerd was. Bij Andrea had ik immers een kamer vermits ik daar heel veel kwam om te helpen. Ze zei dat ik bij Marie moest slapen, op zolder. Marie was de zuster van Joseph (echtgenoot van Andrea). In haar jonge jaren was ze eens met een zogezegde pater naar Jerusalem getrokken; haar droom was geweest Jerusalem te zien. Haar moeder had haar veel geld meegegeven en de pater was haar komen halen omdat hij juist naar ginder trok. In Jerusalem is ze al haar geld kwijtgespeeld en heeft hij haar daar achtergelaten. Hoe ze terug thuis geraakt is heeft nooit niemand geweten want ze was in trauma en nadien is ze geestesziek gebleven. Ze heeft nooit kunnen vertellen wat er echt gebeurd is. De dag waarop ze teruggekomen is kon bijna niemand haar herkennen. Ze zag er verwilderd uit, vermagerd, niet gekamd of gewassen en was doodop. Iedereen veronderstelde dat ze te voet van Jerusalem naar Brugge was gekomen, zò zag ze er toch uit. Dan heeft ze onder dokterscontrole gestaan maar het is nooit meer goed gekomen met haar. Zo moest ik bij Marie slapen. Ik had geen schrik van haar; ik had eerder medelijden met haar.

ARCHIEFJES

Mijn schoonbroer Joseph sprak mij over een rij populieren die in de dreef dicht tegen elkaar stonden en zei dat hij van de Duitsers een papier gekregen had waarop stond dat al die bomen moesten omgekapt worden *(Ik denk wel dat het populieren waren, zo heb ik het toch in mijn hoofd)*. Ik wist ook dat die populieren de aardbeien beschermden tegen de wind; juist daarachter lagen twee velden met aardbeien. Die hoge bomen stonden daar ook voor het zicht, d.w.z. dan konden de buitenstaanders, buren en voorbijgangers de hoeve niet zo goed zien en dat beschermde het privéleven. 's Anderendaags stond ik vroeg op en de officier zat nog aan tafel. Om mij te groeten als ik binnenkwam, stond hij op. De onderofficier volgde zijn voorbeeld. Ze sloegen alle twee de hielen van de mooi opgeblonken laarzen tegen elkaar en brachten hun gestrekte hand met een zwaai tegen de slapen. Met de Duitsers die bij ons (in Varsenare) gelogeerd waren had ik al vlug een beetje Duits geleerd, genoeg om het nu min of meer duidelijk uit te leggen. Ze zagen er goed gezind uit en ik dacht : ik zal van die gelegenheid maar gebruik maken. Met de deur in huis vallend zei ik dat mijn schoonbroer een papier gekregen had met het bevel al de populieren in de dreef om te kappen, hetgeen natuurlijk veel schade zou berokkenen. Ik vroeg hem mee te komen naar buiten om te zien waarover het ging. Hij kwam gewillig mee en ik toonde aan hoe die populieren de noorderwind tegenhielden en aldus een uitstekende bescherming vormden voor de appelboomgaard, die nog maar drie jaar geleden geplant was, en voor de aardbeien. Terug binnengekomen was mijn schoonbroer ook in de living om te eten en ik zei aan Joseph dat ik met de officier gesproken had over de populieren. Dan zei de officier tegen Joseph dat hij zou trachten om dat te vermijden maar dat het natuurlijk niet van hem afhing, aangezien het een andere dienst betrof. Later is hij komen zeggen dat het hem gelukt was en dat de populieren mochten blijven staan.

…… *Einde van de brief*

ARCHIEFJES

Brief van 13 juni 2005

……

Nu iets veel leukers. Dank je wel voor de foto van Charles VANDAELE in zijn jonge jaren. Die foto had ik nog nooit gezien, en heb mijn vader direct herkend (De man rechtstaande met de zweep in de hand). Die foto is héél waarschijnlijk in Varsenare, in het ouderlijk huis genomen.

Een foto die dateert van rond de eeuwwisseling. Charles (vader van Noëlla) is inderdaad de man met de stok.

Die foto die je nog hebt van bompa aan de hoek van de St-Baafsstraat en de Gistelsteenweg zou ik heel gaarne eens zien, of als je mij een dubbel kan opsturen, dat zou me plezier doen.

Toen ik de foto van je mama's mama (= schoonmoeder van Raymond = onze grootmoeder langs moederszijde = Florence VAN STRAESSELLE) zag, herkende ik haar nog zo goed alsof het gisteren was. Eigenaardig hoe mijn geheugen in het verleden nog zo helder kan zijn.
Ook de twee zusters van Gerarda herinner ik me nog. Maria en Ida, geloof ik. Antoinette en ik hadden elk een nieuw kleedje gekregen voor de gelegenheid (huwelijk van Raymond en Gerarda – juli 1930), beiden hetzelfde model en kleur : bleekgroen. Zelfs weet ik nog het model. De mama van Gerarda zei dat we zo schoon waren voor het huwelijksfeest. Zij was een vriendelijke vrouw. Ik mocht bij haar zitten. Ze bleef de hele tijd in haar zetel. En ineens zei ze tot Joseph, haar zoon, dat hij een handvol kersen moest gaan plukken voor ons (Ik weet ook nog dat het vleeskersen waren).

De moeder van GERARDA

Florence Van Straesselle

De kinderen

Joseph Maria

Ida Gerarda

De vader van GERARDA

Jules Castryck

Huwelijk oudste zoon Raymond met Gerarda - 16 juli 1930 - te Proven.

Alleen Antoinette en ik mochten mee naar Proven. Met de auto, en Sylvain stuurde … of papa, dat weet ik niet meer zo zeker. Al de anderen moesten thuisblijven en waren niet tevreden. Als wij thuiskwamen stond Brugge bijna onder water want het had geregend, met bakken … Emmers water goot het uit de hemel, zò erg dat de **ratten** uit de riolen kwamen en in de huizen vluchtten. Ik zie

me nog binnenkomen met pa en ma en Net (Antoinette). In dat gangetje, juist achter de winkel, zaten er vijf of zes grote ratten. We konden niet door. Pa deed zijn vest uit en naam een staaf (of een stok) uit de kelder en maakte jacht op de ratten. Wij keken door 't venster. Ik schreeuwde en schreide want een grote rat sprong naar zijn hand en beet hem. Vader werd woedend, en als vader Vandaele woedend was, dan kon hij zich moeilijk beheersen. Hij sloeg en sloeg, stampte totdat de laatste rat gesmeierd (geplet) was. Dat schouwspel heb ik dikwijls voor ogen gehad … Ik krijg er nog de bibber van. De apotheker van rechtover ons, heeft dan zijn hand ontsmet. Ik was toen een jaar of vijf, zes.

Je pa (Raymond) is getrouwd in 1930 en ik herinner me nog dat **Gerarda** door Raymond werd voorgesteld aan ons in de Smedenstraat, vòòr ze trouwden. Wij vonden haar wel mooi en zéér deftig; ook een beetje terughoudend.

In de eerste wereldoorlog was ik er nog niet en zat nog met Antoinettte bij mijn vader geborgen (!!). In 1919 werd Antoinette geboren. Ik heb er veel over horen vertellen. Ze noemden Antoine een oorlogskanon (geboren als de oorlog pas begonnen was). Gaby was twee jaar oud. De Duitsers waren toen niet zo wreed als in 40-45. Er waren toen nog geen SS-mannen en geen concentratiekampen. De gewone Duitser was ook een mens wanneer hij niet moest vechten voor zijn leven. Mama vertelde eens dat er bij de officieren een tandarts was die voor haar nieuwe tanden gemaakt had, zò goed dat ze ze haar leven lang gedragen heeft. In het begin wantrouwden ze elkaar. Natuurlijk waren het ook vijanden, maar eenmaal dat ze elkaar kenden, waren ze goed of slecht gelijk alle andere mensen. In 1940-45 heb ik er ook goede en slechte gekend. Ik heb nog op de Statieplaats (Stationsplein = 't Zand) Joden zien opladen op een camion, ook een meisje dat ik kende van zien. In de camion rechtstaande werden ze samengedrukt, als haringen tegen elkander. Ik stak juist de straat over en keek haar aan. Haar blik kruiste de mijne en die blik is mij ook mijn ganse leven bijgebleven. Naar het schijnt werden ze dan in treinwagons weggevoerd naar Duitsland, ook geperst als haringen, zonder eten of drinken. Zoveel is er gebeurd en zoveel heb ik meegemaakt dat ik zo graag een boek over mijn leven zou willen schrijven. Maar daar heb ik tot nu toe geen gelegenheid voor gehad, alhoewel mijn appartement boordevol nota's, geschriften en papieren ligt die ik bijhield jaar na jaar.

……

ARCHIEFJES

Brief van 22 februari 2006

……

Ik was de jongste van 8 kinderen, een **laatkomertje** noemden ze dat. Mama hoorde ik dikwijls zeggen, als de klanten haar vroegen hoe dat kwam dat zij nog zo'n jong kind hadden (terwijl ze al over de zestig waren) : Dat is er eentje voor onze oude dag. Dat was ook zo want, hoewel ik nog schoolplichtig was, moest ik thuisblijven om haar te verzorgen en het huishouden te verrichten. Van vriendinnen was er geen sprake, en van plezier of verstrooiing evenmin. De tijd van mijn jeugd was niet te vergelijken met de tijd van nu. De mensen hebben het nu zeer goed. Toen ik 8 jaar was (1932), was er nog geen **elektriciteit**, de verlichting gebeurde met petroleumlampen die bijlange niet klaar genoeg konden verlichten zoals nu. We zaten dikwijls in halfdonkere plaatsen waar je niet kon naaien, kousen stoppen, lezen of schrijven, zoals mijn huiswerk maken, enz. Ik was 9 jaar toen de elektriciteit werd geplaatst. Het was een hele onderneming want zelfs de elektriciens waren nog niet geheel op de hoogte. Er waren toen veel kortsluitingen; de vlammen sprongen eruit, zoals bij ons thuis. Er waren toen ook in Brugge - waar ik woonde - veel branden. Langzamerhand verbeterde dat dan.

Toen ik 15 jaar was, brak de oorlog uit. Dat betekende angst, bezetting door de Duitsers, ontbering, mijn broer (Antoine) meegenomen naar Duitsland zonder nog enig nieuws over hem te vernemen.

De winters waren toen zeer koud. Leder, wol, koffie… alles geraakte op. Brood was zomaar niet te koop; daar kreeg iedereen zijn bonnetjes als dagelijks **rantsoen**. Hetzelfde voor aardappelen, kolen enz. Mijn ouders hadden toen geen inkomen want een pensioen voor zelfstandigen bestond niet. Er waren toen ook nog geen wasmachines; alles werd gewassen met de hand. Geen badkamers, geen frigo's, geen waterleiding waar je maar het kraantje hoefde open te draaien en het water liep er vanzelf uit . Neen, er was een pomp om te pompen. Dikwijls was er zelfs geen water en dan moest men met twee emmers water gaan halen uit de regenput. Dat water liet men dan koken in een moor (waterketel) of in casserollen op de stoof (kachel). Het was dikwijls vuil en moest gefilterd worden vooraleer het kon gekookt worden. Voor het ganse huis was er maar één stoof en in de slaapkamers was het ijskoud zodat het water dikwijls vervroren stond in de waskom en dan moesten wij naar beneden warm water halen om ons te wassen.

Aan de leeftijd van 20 trouwde ik. De oorlog was juist gedaan. Toen de wet werd gestemd waarbij men na twintig jaar huwelijk het recht kreeg de scheiding aan te vragen, was ik wel een van de eersten die naar een advocaat stapte om de

ARCHIEFJES

scheiding aan te vragen. In mijn tijd mocht de vrouw niets. Ze had zelfs het recht niet een spaarboekje op haar naam te hebben. Geen enkel recht, niet om de scheiding aan te vragen, zelfs geen stemrecht. Hoewel hij altijd tegen scheiden was geweest, ging hij nu akkoord, omdat hij een vaste maîtresse had. Zij wilde trouwen en veel geld op haar rekening hebben. Daarom verkocht hij het huis en wilde scheiden. We hadden een bloeiende zaak van import-export in fijnmechaniek en automaten. Toen ik hem verliet, na de scheiding, ging de zaak recht naar de ondergang. Ik had er al mijn energie in gestoken, twintig jaar lang hard werken.
Na de scheiding ging ik met mijn twee dochters in het appartement wonen van mijn zuster, die naar Kongo vertrokken was. Toen werd ik ziek …

… en hier werd overgestapt op andere onderwerpen.

ARCHIEFJES

Brief van juni 2006

.....

Ik moet ongeveer 8 jaar oud geweest zijn als Christiane (dochtertje van Raymond en Gerarda) een babytje was van een paar maanden. En ik mocht mee met Gaby naar Florival.

Na hun huwelijk in juli 1930, en na een eerste 'beenhouwerij' in Brugge, antwoordden Raymond en Gerarda op een aanbod om in Florival - (nabij de taalgrens – Waalse zijde - ten zuiden van Leuven) een slagerij over te nemen.

Ik was toen in de wolken want ik mocht Chrisje helpen in bad steken, haar de fles geven enz. Dat huis in Florival herinner ik me nog alsof het gisteren was. Het was héél groot en om naar het slachthuis te gaan, of naar de winkel, moest ge langs buiten, langs de trap naar beneden. Het slachthuis was héél groot en er was een installatie met alles erop en eraan om een beest te slachten, op te hangen enz. Er waren ook koten (hokken) om een varken en nog andere dieren te houden.

*Bezoek van tante **Maria** (midden, zuster van Gerarda)*

1931-06-03

ARCHIEFJES

Op een nacht werden we wakker. Iedereen dacht dat er werd ingebroken. Raymond was niet op zijn gemak, Gerarda was dood van schrik. Ik kroop dicht bij Gaby in bed. Gewapend met een mes ging Raymond - langs buiten dus - voorzichtig met een zaklicht (taslamp) naar beneden. Het gerucht kwam vanuit de koten; het was een groot, zwaar varken dat aan het uitbreken was. Met alle moeite van de wereld heeft hij het beest dan toch binnen gekregen. En terug boven gekomen … Wij zaten bang op hem te wachten en waren blij hem te zien. Hij zag er bleek uit, maar het was opgelost : de inbrekers zijn gevlucht, zei hij lachend.

Op een namiddag ging ik een wandelingetje doen en liep een eindje in het bos. Ik schrikte me dood : daar sprong een wilde kat voor mijn voeten, een beetje groter dan een gewone kat, met tijgervel, en ze maakte me duidelijk dat ik niet gewenst was in haar domein. Haar “moustache” en lippen gingen de hoogte in en ze krijste, blaasde, precies of ze mij zou aanvallen. Een ogenblikje stond ik daar helemaal verlamd, dan draaide ik me om en liep de benen vanonder mijn achterste. Zonder adem, in stukken en brokken vertelde ik mijn broer Raymond het avontuur met de ‘tijger’ in het bos. Om mij gerust te stellen ging hij mee naar naar het bos om de tijger te overmeesteren (gelijk hij met dat groot , zwaar varken had gedaan), maar de kat was verdwenen. Mijn broer was voor mij toen een grote held.

Gerarda was daar niet graag, en dat kon ik begrijpen, zo ver van huis, zo eenzaam in een streek waar ge de mensen niet kent, een andere taal; er waren veel negatieve dingen. Gaby daarentegen was er in haar weer (nopjes). Ze droeg een lange broek van Raymond en met haar lange haren in de wind, op de mansfiets van Raymond, reed ze in dat dorpje

ARCHIEFJES

rond als een filmster. Ze had veel succes bij het mansvolk. Ze reed eens naar een boerderij in de omtrek om er boter te kopen. Daar waren twee zonen en beiden hadden een oogje op haar. Voor hen was dat een mooie verschijning die ver uitstak boven de boerinnetjes te lande, een amazone waar geen vrouw mee te vergelijken was, toen in die tijd. Gewoonlijk kwam de moeder vlees halen bij Raymond, maar vanaf de dag dat ze Gaby gezien hadden, waren het de zonen die ruzie maakten om vlees te halen bij de Vlaming met zijn mooie zuster, want Gaby deed de winkel met Raymond om Gerarda de tijd te geven voor bebeetje te zorgen.
Op een dag kwam de oudste broer en zag Gaby aan de muur van het slachthuis. Hij ging recht op haar af, duwde haar tegen de muur en wilde haar kussen, maar die arme (sterke jongen nochtans) had niet gerekend dat er buiten de bossen ook nog tijgerinnen rondliepen, op de begane wegen voor de mensen. Ze duwde hem met al haar macht van haar weg. Had hij zich niet weggetrokken, dan zou zijn gezicht vol krabbels gestaan hebben, van een menselijke tijgerin. Hij vloekte over zijn nederlaag en verwenste haar op zijn Waals. In het vervolg was het zijn broer die vlees kwam halen ; zijn broer was beleefd, eenvoudig en geen type van overmeesteraar (overweldiger).
Al die oude gebeurtenissen herleef ik nu in gedachten. En dat dit allemaal reeds 74 jaar geleden is (2006) ! Het is ongelooflijk!

Foto van Raymond en Gerarda in Florival - Juli 1980 50 jaar nadien (I.)

In juli 1980 – na hun gouden jubileum - hadden we een verrassingsuitstap gepland voor Raymond en Gerarda, en we namen de richting Waver. Het duurde wel een tijdje voor ze doorhadden dat Florival de uiteindelijke bestemming zou zijn. Het huis was bewoond door mensen uit het Leuvense en de jaren dertig bleven niet onbesproken …

ARCHIEFJES

Nu zal ik uitweiden over die mooie foto van Christiane en ik. Ik was daar ongeveer 10 jaar en Christiane 3 jaar. Ik was verzot op ons eerste kleinkind. Dat zou getrokken zijn in de duinen aan de zee, Zeebrugge of Blankenberge. Sylvain kon autorijden en Gaby ook, maar ik weet niet meer of het Sylvain of Gaby was die ons voerde met Maria erbij. Maria was altijd de verantwoordelijke voor ons.

Foto aan het slachthuis te Brugge *(het slachthuis bevond zich waar zich nu de Beurshalle bevindt)*

Deze foto is genomen in het slachthuis in Brugge (veronderstel ik toch). Wij hadden daar toen stallen die papa (= Charles) huurde, waarin ook een stootkar stond. Aan zeven - of misschien zes jaar al - mocht ik op dat stootkarretje mee naar het slachthuis, met mijn grote broers Raymond en Sylvain, om de beesten te zien slachten. Toen was dat - wreed genoeg – met een hamer (zie Raymond met de hamer op zijn schouder). Sylvain staat uiterst rechts. Ik denk dat die andere mannen ook beenhouwerszonen waren. Daar werden die beesten dan de kop ingeslagen maar ze waren niet altijd direct dood; ze gingen van tijd tot tijd nog geweldig tekeer en dan moest Raymond of Sylvain herbeginnen om de juiste plaats te treffen teneinde hun dood te veroorzaken.

Dat was allemaal ruwe kost, maar als je zoals Antoinette en ikzelf (want zij ging ook dikwijls mee -> wij speelden daar dan ‘wegstekertje’ = verstoppertje) daarin opgegroeid zijt, dan vind je dat meer ‘natuurlijk’ dan ‘wreed’. Later heeft pa dan een revolver gekocht en daarmee waren de beesten direct dood. Vader (Charles) mocht niet weten dat wij van tijd tot tijd meegingen naar het slachthuis want - zo zei hij - als er een koebeest losbreekt, is een kind in levensgevaar. Het is eens gebeurd dat een stier was losgebroken en de vesting opliep waar Antoinette en ik met vriendinnetjes aan het spelen waren. We zaten in het gras en hoorden roepen : Uit de weg! Uit de weg! Het was ons vader en drie andere mannen. Daar kwam een zware, grote stier in onze richting. Gelukkig liep hij ons voorbij. Vader zag ons en riep kwaad: Allez, naar huis allemaal! Achteraf hoorden we dan zeggen dat de stier gevat kon worden zonder dat hij ongelukken of verwoestingen had kunnen veroorzaken.

ARCHIEFJES

Hier is nog een kopie van een foto van Raymond die ik afgedrukt heb van een klein, zeer oud fotootje. Ik denk dat het een origineel was want het zag er zeer oud en vuil uit aan de achterkant. ……

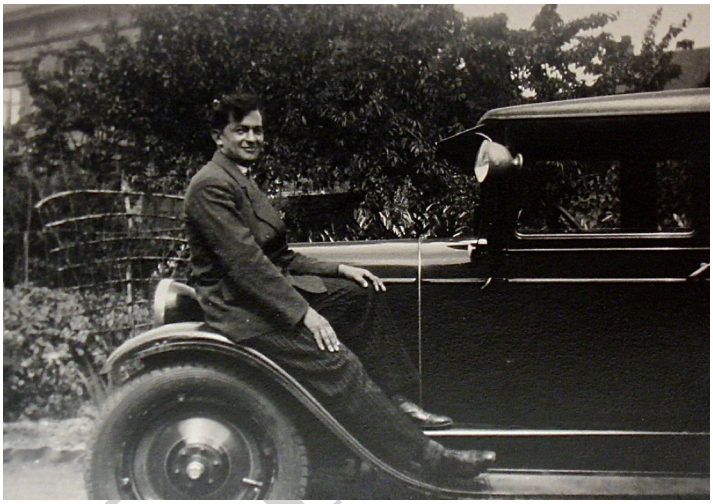

Broer Sylvain met de fameuze Chevrolet

Een fotootje van mijn drie zussen aan het Jan Van Eyckplein (± 1938)

Te Brugge, aan het Sashuis (± 1941)

BRIEF van 23 maart 2009

… Marc, jij die je zo interesseert voor de Tweede Wereldoorlog … bij het uitpakken heb ik dagbladen gevonden (nog van nonkel Maurice, die Gaby mij gegeven heeft na zijn dood). Eén heet "De Antwerpsche Oorlogsinvalide van 1914-1918" … ook het Nieuwsblad van 18 februari 1937 met Nieuws Allerlei vb. De derde verjaardag van de dood van Koning Albert.

Toen was ik tien jaar, wanneer **Koning Albert** gestorven is*. Ik herinner het me nog alsof het gisteren was. Het was 's morgens vroeg en Maria stond aan de éne kant van de **Leuvense 'stoof'** (in de Smedenstraat) en mama aan de andere kant. Mama veegde een traan af met haar zakdoek en Maria had een gezicht alsof er iets heel ernstigs gebeurd was. Ik kwam de trap af (de trap was in de keuken) en zag dat. Ik vroeg wat er gebeurd was. Maria zei dat de koning verongelukt was en dat hij dood was. Ze hadden het juist gehoord in de radio. Ik vond dat wel raar dat mama weende voor de koning, iemand die ze nog nooit gezien of gesproken had. Later heb ik toch zelf bijna geweend toen koning Leopold terug in België kwam en er een opstand was , bijna een omwenteling. Reeds was er een dode. Zou hij nu koning blijven of afstand doen. Hij heeft uiteindelijk afstand gedaan van zijn koningschap wanneer er een dode gevallen is.

** Emoties wanneer zich een zeer tragische gebeurtenis heeft voorgedaan… We herinneren ons nog allen de dood van Kennedy, de dood van koning Boudewijn, New-York 11 september 2001 … en weten nog waar we toen waren en wat we toen deden.*

Dan is er nog een dagblad : **La Libre Belgique** van **mei 1945** (toen is Gusy geboren) Le Roi et les Princes sont Libérés! Toen zaten we in Bouillon, in het hotel "Godfried van Bouillon" waar Gusy om 18 uur 's avonds geboren is. Maar … hmm… dat stond niet in de krant. Wel nog "Une rencontre prochaine des "Trois Grands", TRUMAN, CHURCHILL et STALIN .

……

Een paar dikke kussen van een tante die veel van jullie houdt en jullie het Allerbeste wenst.

tante Noëlla

ARCHIEFJES

Brief van 29 juli 2010 - ontvangen op 27 oktober

("in stukken en brokken geschreven") ……

In 1939 was het mobilisatie. De mannen werden opgeroepen en de troepen kwamen zich ook te Brugge vestigen. In het oud station, op het Zand, zat het vol. De soldaten sliepen op stro. De radio stond bijna de ganse dag aan. De mensen spraken bijna van niets anders meer dan van oorlog. De vluchtelingen - mensen die aan de Duitse grens woonden - zagen we voorbijtrekken. Verscheidene van onze kennissen lieten weten dat ze ook gingen vertrekken : vluchten naar Frankrijk. Papa zei dat hij gebleven was in de Eerste Wereldoorlog en dat hij ook nu zou blijven.
Mama ging een boodschap doen en herkende een heer met zijn familie : vrouw en twee dochtertjes. Hij was verkoper voor een Joodse firma en was dikwijls bij ons geweest om stoffen te verkopen. Ze waren geladen en ook op de vlucht. Ze zagen er moe en uitgeput uit. Hij zei dat ze al drie dagen op weg waren. Ze moesten vluchten want wanneer de Duitsers het land zouden binnenvallen, zouden ze heel veel Joden gevangennemen. Ze wilden naar Frankrijk vluchten. Mama liet ze bij ons komen om te eten en om zich te verfrissen. Ik deed de meisjes mee naar boven om ze te wassen. Ik had zo'n medelijden met hen, negen en elf jaar. Ik dacht : God weet wat er ons allemaal nog te wachten staat.
Met de oorlog op komst werd alle voedsel dat kon bewaard worden, zoals suiker, koffie … opgekocht. De prijzen gingen als een pijl de hoogte in. Voorraden levensmiddelen in blik werden ook opgeslagen. Toen leefden mama's zusters nog. Ze hielden winkel in Varsenare (winkeltje van Pharaïlde Hautekiet). Daar deed mama haar voorraad op wat betreft koffie, want ze was verslaafd aan koffie. Koffie maakte haar wel zenuwachtig maar ze kon niet zonder.

De Bakkerstraat waar de familie introk (groot huis links) nadat de beenhouwerij was verkocht ± 1940

Het huis in de Smedenstraat was verkocht en de beenhouwerij overgelaten aan een zekere **Strubbe**, een boerenzoon die bij ons was komen logeren om zich vertrouwd te maken met de klanten en met de gewoontes van alles wat de beenhouwerij betrof. Antoinette was toen nog niet gehuwd maar was nog altijd in kennis met Albert, die toen opgeroepen was bij het leger.
Papa had een kleiner huis gekocht in de Bakkersstraat en grond te Varsenare om daar een kleine villa te laten bouwen met vier aren grond erbij om groenten te kweken en kippen te houden, een schaap enz. De verhuizing

ARCHIEFJES

van de Smedenstraat naar de Bakkerstraat was de eerste die ik als veertienjarige meemaakte. In de Bakkerstraat was het veel kleiner : beneden een gang, nogal breed, waar toch twee fietsen konden geplaatst worden. Opzij twee plaatsen : laat ons zeggen, salon en living, en op het einde van de gang, een kleine keuken met ernaast een koertje. De W.C was buiten.
Papa ging dus nu en dan een "pot" pakken in de herbergen aan het Stationsplein (de "Statieplaats"). In die cafés zaten er heel veel soldaten waarmee hij praatte. Ze vertelden hem dat ze in de oude "statie" op stro sliepen en stram en stijf waren. Ze moesten immers hun soldatenuniform aanhouden voor het geval er appèl zou zijn en ze zouden opgeroepen worden voor de oorlog. Iedereen dacht immers dat de Duitse inval nakend was. Ze verwensten de situatie en verlangden om eens in een bed te slapen. "Wel", zei vader Vandaele, "ik heb een huis gekocht, hier dichtbij, en er zijn vier slaapkamers. Ge moogt met vier man bij ons komen slapen ; op de tweede verdieping staan twee bedden leeg." Vader moest het geen twee keer herhalen. Ze vroegen nadere inlichtingen en er werd beslist dat ze met drie man zouden komen, nog diezelfde avond ; de drie man die aan dezelfde tafel zaten als vader. Ze betaalden hem nog een enkele biertjes en pa kwam naar huis om het ma te melden. Net (Antoinette) en ik waren juist ook thuis en pa zei tegen ma dat de bedden op de tweede verdieping moesten opgemaakt worden gezien er drie soldaten kwamen slapen. Ma kon haar oren niet geloven. En wij - Net en ik - vroegen of we het wel goed begrepen hadden. Vader onderbrak ons en zei : "Maak voort en maak die bedden op." Op de eerste verdieping waren er twee kamers : een kleinere waar Net en ik sliepen, en een grotere voor pa en ma. In hun kamer stonden drie grote kleerkasten en andere meubels. Ma gaf ons de lakens. 's Avonds werd er dus gebeld. Ik ging de deur openen en zei dat ze moesten doorlopen naar de living, waar ze dus kennis maakten met ma en Net ; vader was hen tegemoet gekomen. Er was er een bij van Genk, als ik me goed herinner, en de twee anderen waren ook van Limburg, geloof ik. 's Morgens moesten ze om zeven uur op het appèl zijn. Ma had voor hen boterhammen en koffie klaargemaakt. Net en ik waren naar de mis en toen we thuis kwamen waren ze al weg.

(Onze broer, Antoine, was ook opgeroepen geworden en lag met zijn regiment ergens nogal ver …)

Antoine (geknield, 5de van links) en makkers tijdens de mobilisatie periode.

Iedere avond kwamen ze dus om acht uur en bleven dan met ons vader, moeder, Net en ik praten, over hun thuis, over de oorlog enz. Net was toen officieel verloofd met Albert maar die was ook gemobiliseerd en

zat ergens in België, ik denk tegen Namen.

In de ochtend van 10 mei …

Wat iedereen verwacht had, gebeurde helaas. De Duitsers, met alle geweld, hadden België aangevallen. Onze radio stond niet stil en pa was er niet van weg te slaan. Hij zat er met zijn oor tegen geplakt. Brugge stond in rep en roer. Iedereen wist dat aan de andere kant van het land, duizenden mensen werden gewond en gedood, huizen vernield en ook hospitalen gebombardeerd. Legers aan beide kanten, met jonge mannen, moeders zonen, en vaders, echtgenoten, die moesten vechten voor hun leven. Aan weerskanten werden onschuldigen losgerukt en opgejaagd, met het geweer in de hand. De oorlog, die niets anders dan verdriet en verwoesting met zich meebrengt, was begonnen. De vijand was doorgebroken : onbekenden die onbekenden moesten neerkogelen. Hadden ze elkander in andere omstandigheden leren kennen, zouden ze misschien vrienden geweest zijn. Nu moesten ze aan niets anders denken dan aan doden, de andere doden.
Helaas, de mensen moesten hun lot tegemoet gaan, het was oorlog, en niemand werd gespaard.
In de radio werd het nieuws gemeld dat het er slechter en slechter aan toeging. We zagen in Brugge reeds veel vreemden die naar Frankrijk trokken ……

WORDT VERVOLGD …

ARCHIEFJES

Brief van 5 april 2011

Een van Tante Noëlla's brieven die een licht werpen op de foto's uit de mysterieuze blikken doos. Zuster Gaby wordt kloosterlinge (jaren dertig). Een brokje familiegeschiedenis krijgt weer leven en zoals het in alle families en altijd geweest is : *Het is stil waar het nooit waait!*
Zoals steeds kon ik gebruik maken van het prachtige werk van een ver familielid, de heer Freddy VANDAELE, die met zijn boek VANDAELE EN AANVERWANTEN 1600-1987 de nodige informatie bezorgde om iedereen in de tijd te situeren.

… Nu geheel iets anders …
Ik wil hier toch een korte levensbeschrijving geven van de familie van ons vader. De familie **Van Daele** op Varsenare had 12 kinderen en vader was de oudste.

*In de doos stak ook een oude foto van het gezin **Vandaele - Foré**, foto die ook afgedrukt staat in het boek van Freddy Vandaele, VANDAELE EN AANVERWANTEN blz 275. Daarbij zijn alle namen vermeld. Ik wist dat in de rij bovenaan, 3de van links, Charles mijn grootvader was, dus vader van mijn vader, Raymond, en van mijn tante, Noëlla. Verder heb ik steeds mijn vader horen spreken over zijn ooms Emiel, Pierre, Romain, Maurice, Achille en over zijn tantes Romanie, Emma, Zoë en Germaine.*

In die tijd - 1878, jaar van zijn geboorte - was er geen luxe. Als oudste moest hij reeds een volwassen man vervangen. Hij ging dus niet meer naar school. Met zijn vader de beesten slachten (ruw werk voor een kind van 10 jaar !). Daarna, alles wat met dat slachten te maken had : vel afstropen, in stukken snijden, ontbenen enz. Als oudste moest hij overal en aan alles meehelpen. Ook de kinderen die na

hem kwamen - 11 kinderen dus - moest hij helpen grootbrengen. Gaarne had hij soldaat willen worden aan 21 jaar, maar hij mocht niet omdat hij de oudste was. Ik herinner me nog dat onze Raymond ook geen soldaat geweest is, voor dezelfde reden. En onze Sylvain ook niet, maar dat was om gezondheidsredenen.

Op de foto van hun gouden jubileum (28 september 1954) : ***Charles*** *en* ***Julie*** *omringd door kinderen en kleinkinderen. Broer* ***Romain*** *(van Vlissingen) staat achter de jubilaris. Uiterst links (zittend) :* ***Pharaïlde*** *Hautekiet – zuster van Julie - die het winkeltje openhield aan de kerk te Varsenare (daar is nu een bushalte). Achter Julie staat* ***Gabriëlle*** *die kloosterzuster was in Congo. Ernaast, in mantel met zwarte kraag : tante* ***Noëlla****. Achter tante Noëlla staat* ***Guy*** *Vandaele, zoon van Raymond. (Op* ***28 september 1964*** *– precies 10 jaar nadien - kwam Guy jammerlijk om het leven in een verkeersongeval langs de Gistelse steenweg) Zus* ***Antoinette*** *staat naast Romain, achter Maria. Geknield zien we v.l.n.r. Cecile, Leo (+) Antoine, Emmanuel (kinderen van* ***Maria****, die gezeten is naast Charles) en Catherine (dochter van* ***Andrea*** *–> achter haar). Naast tante Andrea zit Anne-Marie en daarachter staat Gabriëlle, beiden dochters van tante Maria****.*** *Achteraan links staat nog* ***Joseph,*** *echtgenoot van Andrea.* ***M E N S E N*** *…*

Vader had het dikwijls over het feit dat hij geen soldaat was geweest. Hij had zo graag in de oorlog zijn land verdedigd, in tegenstelling tot zijn broer die uit het land gevlucht was om geen soldaat te moeten zijn. Daarna vroeg ik aan mama wat dat beduidde met zijn broer. Ze zei dat hij mijn peter was en dat hij naar Holland was gevlucht in 1914-1918, om geen soldaat te moeten zijn. Dat speelde allemaal in zijn hoofd en als hij een glas op had, begon hij daarover. Soms was hij helemaal alleen in de living en sprak zòmaar, luidop. Als kind had ik medelijden met hem en dacht dat hij toch niet gelukkig kon zijn.

In dat verband wilde ik ook iets zeggen over **Gaby** (Gabriëlle).

Ook uit de oude doos. 1932 - Noëlla (links) met zussen en broer Sylvain aan zee. Rechts het verliefde koppel Gaby (witte hoed) en André.

Zij en André V., haar verloofde, hadden indertijd ook een zeer verschillend karakter. Ik was toen 10 jaar oud en was meer geïnteresseerd in wat thuis allemaal gebeurde dan wat er op school te leren viel. Zij was 12 jaar ouder en was verloofd aan 22 jaar. Wel te verstaan voelde ik mij veel ouder dan 10 jaar en had al een zeker verantwoordelijkheidsbesef. Tussen al dat volwassen volk was dat niet te verwonderen en ik dacht zoals Jean Gabin : *Je sais !*
Gaby had het afgemaakt met André V. De reden was : toen ze samen eens naar de cinema gingen, had hij de deur niet opengedaan voor haar en toen ze hem volgde, liet hij de deur tegen haar neus dichtslaan. Dat was de druppel die de emmer deed overlopen. Ze hadden al dikwijls ruzie gemaakt maar dat was nu te veel geweest. Ze draaide zich om en ging terug naar huis, terwijl hij in de cinemazaal zat.
De zondag daarna telefoneerde zij hem dat het afgelopen was, dat hij niet meer moest komen en dat zij zijn brieven en foto's ging laten afgeven bij hem thuis. Ze vroeg het aan Net maar Net haalde haar neus op en weigerde. Dan was ik aan de beurt. Ik ging onmiddellijk akkoord, nam de foto's en liefdesbrieven mee en ging naar Sint-Kruis, waar hij woonde. Het was zondag 10 uur en toen ik binnenstapte, zei zijn moeder dat hij nog in zijn bed lag. Ze zond haar dochtertje met het pakje naar zijn kamer. Enkele minuten later kwam hij met de brieven naar beneden. Voor Gaby was het een hele opluchting.
Een beetje later was er een zekere Karel die verliefd geworden was op Gaby. Zijn manier van haar het hof te maken was wel héél anders. Ik stond eens op een zondag, na de middag, in onze winkel. Het rolluik was omlaag en het was half donker. Ik hoorde ritseling in de brievenbus : een groot papier dat iemand erin stak.

ARCHIEFJES

Ik ging kijken en haalde het eruit. Het was een hele mooie tekening voor Gaby. Oei, wat een geluk dat vader en moeder in hun zetel lagen te slapen en dat zij dat niet gevonden hadden. De handtekening onderaan was 'Karel". Gaby was boven, met Maria. Ik stak het papier onder mijn voorschoot en liep voorbij mijn ouders naar de trap naar boven en in mijn haast viel ik bijna. Ma kwam wakker en riep heel boos : "Kan het niet wat stiller ?" Gaby was op onze kamer in de spiegel aan het kijken. Met geweld had ik de kamerdeur opengedaan en Maria, die daar ook was, vroeg me op kwade toon wat er met mij scheelde. Ik ging recht op Gaby af en zei dat ik iets van Karel onder mijn voorschoot had. Ze sprong op en ik haalde de tekening boven. Maria kwam natuurlijk dichterbij en zei: "Van wie is dat?" Gaby zei dat Karel haar gevraagd had om met haar uit te gaan maar dat ze geweigerd had. Maria vond dat natuurlijk heel goed want Karel was een onbekende. Gaby zei dat ze andere gedachten had dan 'trouwen' want, na André, die ze graag gezien had, wilde ze liever niet meer trouwen en naar het klooster gaan. Ik was heel verwonderd. Maria zei toch dat ze daar goed moest over nadenken. Gaby begon iedere dag naar de mis te gaan. Maria sprak erover met mama. Natuurlijk ging mama daarmee akkoord want een dochter in het klooster, ze vroeg niet beter. Pater Leontius was de oudste pater van de kapucijnen en de biechtvader van mama, Maria, Gaby en ikzelf. Gaby sprak hem over haar intreden in het klooster. Hij zei ook dat ze heel goed moest nadenken alvorens de stap te zetten maar … indien ze toch de stap wilde zetten, hij een goed klooster kon aanraden.

*Nog een fotootje, vroege jaren **dertig**. Gaby (links) met een nicht en haar zussen Maria en Andrea. De heer die er aankomt, toont 'de mode' van die tijd.*

Na een maand was ze dan echt zeker … op één voorwaarde : dat ze naar 'de Kongo' zou kunnen vertrekken als religieuze. Samen met pater Leontius gingen ze naar het klooster van Pittem want van daaruit zou ze naar Kongo kunnen vertrekken. Moeder overste van Pittem heeft haar gul ontvangen en alles goed besproken wat betreft de regels, de datum van intrede, de novicetijd en de kosten, want ze moest haar ondergoed enz. meebrengen en haar bovenkledij zelf bekostigen als postulante. Dat ze naar Kongo wilde vertrekken was zeker mogelijk gezien Pittem er veel missieposten had. Eerst moest ze echter terugkomen met vader en moeder om nog véél andere dingen te bespreken. Thuis gekomen vertelde ze ononderbroken over alles wat ze besproken hadden en voegde erbij dat

ze bij haar keuze zou blijven. De dag dat ze met onze ouders naar Pittem ging, was het 'ja' of 'neen'. Thuis zaten wij nieuwsgierig te wachten en 's avonds, op de kamer boven, vertelde Gaby ons vòòr het slapen, dat mama tegen haar gezegd had dat, als ze binnen ging, het binnen was en binnen bleef. Papa had daarop gezegd : "Als je het niet gewoon wordt, kom maar terug naar huis. De deur staat altijd open." Dat was nog eens het verschil van karakter tussen ma en pa. Iedereen, familie en kennissen of vrienden van ons, konden niet geloven dat een mooi meisje als Gaby, in het klooster zou treden. Dan hoorde ik mama zeggen dat O.-L.-Heer niet enkel de gewone meisjes als religieuze uitkoos, maar ook wel eens eentje dat er wat wereldser uitzag.
Gaby zag er altijd 'werelds' uit, gekleed naar de laatste mode, en met haar lang haar, iedere week ingelegd in 'bigoudis'. Toen was het de mode van rood te dragen; ze droeg een rode rok met een wit Tirolerbloesje waarop bloempjes waren geborduurd. De verandering was enorm. Ik zie haar nog steeds voor me : de haren kort geknipt, geen lippenrood of blozende wangen, in een zwart kleed met een wit kraagje, heel simpel, zwarte kousen en schoenen, alsof ze zou binnengaan als 'pensionaire' in een heel streng pensionaat. Een grote reiskoffer met haar klederen en ondergoed, alles zo simpel mogelijk.
We hadden een nieuwe radio en iemand zette die aan. Er speelde een prachtige weemoedige gitaarmuziek, alsof er een afscheidsplaat was aangevraagd. De zakdoeken kwamen boven. In de living was bijna iedereen tegenwoordig. Om beurt nam Gaby afscheid van broers en zussen. Als ik dat allemaal zag, kwamen ook de tranen in mijn ogen. Ik was elf jaar oud, ('noch mossel noch vis' zouden ze in Brugge zeggen) en ik besefte niet helemaal goed dat we haar kwijt waren. Dat was iets heel anders dan 'trouwen' want hier was het opgesloten zijn in een klooster. Trouwen … Onze Raymond was getrouwd en we zagen hem minstens drie maal in de week eens binnenspringen. Dat was iets heel anders … er was contact.
Pittem lag niet bij de deur. Dat was niet bereikbaar met een tram of fiets, daarvoor moest men de trein nemen en dan afstappen en nog een heel eind te voet. Nu is er het land door verbinding, maar toen was dat nog ouderwets en ver afgelegen. De eerste keer dat we op bezoek mochten bij haar, was maanden nadien. We werden binnen gelaten in een grote zaal. Een zaal voor de families van de 'novicen'. Ze waren met negen: dus negen families. We mochten aan lange tafels plaatsnemen waarop de koffie al klaar stond, met geboterde sneden brood; een soort 'kramiekbrood' dat ze zelf bakten maar heel lekker, heel speciaal, iets dat men nergens kon kopen. Gaby was stil, precies een andere … We herkenden haar bijna niet meer. Ze hield echter vol dat ze goed gekozen had. Hun regel was dat ze niets mochten bezitten : de volledige armoede. Ze moesten al het vuil werk doen, ook in de tuin werken, planten, de aarde omkeren enz. enz. Bij de novicen waren zes meisjes op de negen van landbouwersafkomst. Die hadden het dus niet zo moeilijk. Ze dachten dat Gaby en de twee andere meisjes het niet zouden halen,

ARCHIEFJES

maar dan kenden ze Gaby niet, met haar ijzeren wil. Wanneer de tijd van 'novice' verlopen was, moesten ze zich gereed maken om 'geprofest' te worden. De kloostergeloften afleggen was iets speciaals in de kloosters. Het was terzelfdertijd ook een groot feest en talrijke familieleden wilden dan ook aanwezig zijn. Voor ons was dat wel een afscheid van haar dat pijn deed. Niemand had ooit kunnen denken dat onze Gaby een non zou worden. Thuis was ze de modernste, de fierste. Bij de fotograaf **Triebels** - de beste fotograaf van Brugge - lag er af en toe een hele etalage vol met foto's van Gaby, wel dertig verschillende, grote kaders. Hij deed veel gratis voor haar want met het klein beetje drinkgeld van thuis zou ze dat nooit aangekund hebben. Terzelfdertijd was dat een goede reclame voor hem en Gaby was zeer 'photogénique'.

Memorable dag in 1937: bijna de ganse familie verenigd te Pittem. Links van Gaby staat haar zusje Noëlla (met hoedje), vòòr haar staat Christiane, dochtertje van haar oudste broer, rechts van haar, vader Charles, zus Antoinette en mama Julie.

Nu ze afstand had gedaan van dat alles, had het allemaal geen zin meer. Ze was iemand anders geworden. De vedette in haar was als bij toverslag verdwenen en verleden tijd geworden. Nu ging ze haar studies vervolmaken in Antwerpen. In het moederhuis van Brugge had ze haar diploma van vroedvrouw bekomen en in Antwerpen zou ze de Kongolese taal leren van de streek waar ze als verpleegster-vroedvrouw zou geplaatst worden. De boot in Antwerpen - in de haven geankerd - zou daarna klaargemaakt worden om de lange reis naar het beloofde land te ondernemen. Maar … de boot waarvan ze gedroomd had en die haar naar het beloofde land zou brengen, zou niet vertrekken wegens de mobilisatie. Het op de been brengen van het leger had het land dooreengeschud. Vele zaken en ondernemingen bleken onuitvoerbaar te worden. De geplande reis werd afgelast. De jonge mannen werden gemobiliseerd. Het land stond in rep en roer.

*1939 - De zuster heeft haar diploma van vroedvrouw behaald in het **'moederhuis'** te Brugge (Oostmeers). Ze ontvangt er de familie, hier te zien op de helling van de verbinding (nu afgebroken) tussen St-Jans-hospitaal en Minnewaterziekenhuis.*

De missionarissen die moesten toekomen vanuit Kongo waren niet toegekomen. Alles was onzeker en velen waren zonder nieuws.
Gaby was teneergeslagen. Wat moesten ze met haar aanvangen? Maar dat is het leven. Ze werd dan een beetje overal als vervangster ingezet waar iemand ziek was ofwel waar hulp nodig was. Ze heeft een tijd gewerkt in een rustoord voor mensen die overspannen waren of een rustkuur moesten volgen. Ze werden verzorgd met koude en warme stortbaden. Dat was in de volle, gezonde lucht, met een groot park waar ze konden wandelen enz.
Ook heeft ze een tijd in een home gewerkt. Daar was het heel zwaar werk. Ik kan het mij niet goed herinneren maar ik denk dat het in Woesten was, en dat ze daar door een patiënt werd aangevallen die haar kap aftrok. Het was in de zomer en gelukkig stond het venster open. Ze riep om hulp en een bejaarde man die er voorbijkwam, ging hulp halen. De tuinman en nog twee bejaarden slaagden erin Gaby te bevrijden. Eigenlijk was die patiënt niet op zijn plaats in dat rusthuis want hij was geen bejaarde. Hij was geestesziek en moest eigenlijk bij de geesteszieken verpleegd worden. Gaby heeft toch moeten bekomen van de schrik. Ze was er niet graag. Na de oorlog is ze dan toch met de eerste boot - vergezeld van zes andere medezusters - naar de missies vertrokken. Ik heb nog een fotootje van wanneer ze afscheid nam aan de trein Brussel-Antwerpen.
De lange reis was zeer interessant. We ontvingen veel brieven waarin ze al haar wedervaren beschreef, ook de aankomst in Elisabethville enz. Haar mistevredenheid was dat ze daar voor de Union-Minière begon te werken in een hospitaal voor blanken, hoewel ze aangevraagd had voor de zwartjes te werken. Maar, naast de geloften van armoede, had ze ook de geloften afgelegd van eeuwige gehoorzaamheid…
Na een paar jaren werd ze een beetje overal ingezet om te werken en deed ze heel veel ervaring op. Ze was geliefd en deed haar uiterste best voor de kleine Kongolezen.

ARCHIEFJES

Intussen was ik gehuwd, hadden pa en ma de villa verkocht en waren ze bij mijn oudste zuster (Maria) gaan inwonen, in Assebroek.

*28 september 1954 - GOUDEN JUBILEUM van **Charles** en **Julie** – Assebroek*

Mijn meter, tante **Pharaïlde** (zuster van Julie) die nog leefde, werd ziek, en moest haar winkeltje sluiten. Het was winter, en koud (februari 1956). Ze kon de trap niet meer op om naar boven te gaan slapen. Vader ging haar helpen. Haar bed hadden ze in de keuken gezet en hij ging hout kappen om haar kachel te doen branden. Onze Andrea was van Dudzele gekomen om eten te maken voor tante en voor vader. Toen hij een warme soep en nog een warme maaltijd met een lekker biertje binnen had, nam hij … of wilde hij een sigaartje uit zijn zak nemen toen hij opeens een 'bloedaandrang' kreeg. Hij wilde nog iets zeggen maar viel dood van zijn stoel. Andrea verschoot en riep: "Papa, wat scheelt er?", maar zag dat hij niet meer verroerde. Tante Pharaîlde die daar ziek lag, begon te wenen (februari 1956).
Er was geen telefoon en Andrea liep naar de pastoor. Tante woonde immers in het huis waar ook mijn mama geboren was, naast de kerk, want haar vader was in die tijd koster, schoolhoofd en schoolmeester te Varsenare. De pastoor kwam juist uit de kerk en Andrea zei hem dat vader dood was. Hij kon haar bijna niet geloven want hij had vader nog gesproken toen hij bij mijn meter binnengegaan was. Een subiete dood … Iedereen was geschrokken. Mama kon het niet geloven. Maar ze had vastgesteld dat hij de laatste dagen zo 'raar' deed, helemaal niet normaal. Als ze hem aansprak, antwoordde hij niet. Men zou gezegd hebben dat hij niet thuis was, niet aanwezig was. Hij kon dan ook ineens nijdig zijn en ze wist niet waarom. *Nu hebben ze daarwel een naam voor maar toen was er nog niet veel geweten.*
Ze stuurden een telegram naar Gaby in Kongo. Met kerende post stuurde Gaby een telegram terug met de vraag of het wel juist was, of het wel papa was. Papa was immers in zijn leven nog nooit ziek geweest, zelfs geen verkoudheid. Ik heb hem nooit een dag, zelfs niet een halve dag in zijn bed geweten. Altijd vroeg op en, behalve zijn namiddagtourneetjes op café, was hij 's anderendaags weer present.
Mama integendeel, was heel veel ziek : hoofdpijn en nog eens hoofdpijn. Ze kon er 's morgens mee opstaan en er 's avonds mee naar bed gaan. En dan verder trombose, artrose, slechte bloedsomloop, rheuma … Veel werd veroorzaakt door het in de winkel staan: 's winters te koud want er mocht geen verwarming zijn in de winkel, en het gedurig open en dicht gaan van de deur… Ze dronk grote kannen warme, om niet te zeggen 'kokende' koffie per dag. Onlangs las ik nog een artikel dat té veel koffie drinken hoofdpijn veroorzaakt. Nog iets dat ze vroeger niet wisten of niet ontdekt hadden.

ARCHIEFJES

Dochter Noëlla met vader Charles in Assebroek ± 1954

Anderhalf jaar later werd mama ziek. Ik heb geen afscheid kunnen nemen van haar, of liever… als ik op het laatste nippertje toekwam, was ze reeds stervende. Ze had steeds naar mij gevraagd. Ze kon niet meer spreken. Ik zette me op het bed en zei: “Mama, ‘t is Noëlla.” Ik vroeg haar op mijn hand te duwen. Zo kon ik weten of ze me hoorde en begreep. Ze duwde heel lichtjes, eerder heel zwakjes op mijn hand, maar ik had het gevoeld en ik streelde en kuste haar. Mijn tranen liepen over haar gezicht. Ik ben altijd een zéér gevoelig kind en een zéér gevoelig mens geweest. ‘s Anderendaags is mama gestorven. Mijn gedachten waren bij haar, bij haar verleden, bij haar werk, bij haar verdriet. Wanneer ik de kist volgde tot haar graf zei ik stilletjes tot haar : “Mama, als er een hemel bestaat, dan heb jij die zeker verdiend !!”
De tranen lopen nu opnieuw over deze bladzijde … en moet ik stoppen.

ARCHIEFJES

Brief van 9 juni 2011 - ontvangen op 16 juni 2011

Een schrijven naar jou, Marc, werd onderbroken en ik heb het zo maar onvoltooid opgezonden. Ik trachtte mij te herinneren waar ik gebleven was.
Waarschijnlijk was ik oververmoeid … maar hier ben ik dan terug !

Ik doe nu verder met mijn verhaal, waar ik gestopt was bij die soldaten die op stro sliepen (in het station van Brugge - 't Zand) en vader die ze uitgenodigd had bij ons thuis, in de Bakkersstraat *(huis links dat te koop staat)*. Dat was nog tijdens de mobilisatie. Ze hadden aangevoeld dat de oorlog zou uitbreken en hadden echt geen afscheid kunnen nemen van hun familie en vrienden. Op het laatste ogenblik had soldaat Georges, die verliefd geworden was op mijn zus Net (Antoinette), een briefje in haar hand geduwd met zijn legeradres op, alsook eentje van Roger, voor mij bestemd. Maar Roger interesseerde mij niet. Wat ik wel wilde zijn, was meter, dat was toen de gewoonte. Men sprak er ook over op de radio : oorlogsmeter zijn van een soldaat, waarmee men correspondeerde om hem moed in te spreken en aan wie men een pakje kon opzenden. In geheel België begon dat succes te krijgen. Iedere dag sprak men erover op de radio en zelfs werden namen opgegeven.
Net (Antoinette) schreef naar Georges. Ik had ook het adres van mijn broer Antoine en schreef hem regelmatig.
Toen ik begon te schrijven naar Roger, zei Net : Haast je, want ik ga naar de post en kan je brieven meenemen. In mijn haast stak ik de brief van Roger in de envelop van Antoine. Net droeg alles naar de post en nam de formule 'poste-restante' om onze brieven daar te laten toekomen. Zij kon dat, want ze was 21 jaar.
Een paar dagen daarna was er post van Antoine, voor mij. Hij vroeg zich af waarom ik hem *Beste vriend* noemde en tekende met *Je oorlogsmeter*. Wat later kreeg ik een brief van Roger die niet begreep waarom ik hem *Liefste Broer* noemde en tekende met *Je zus Noëlla*. Dat was een les voor mijn leven want nu nog, wanneer ik meerdere brieven tegelijk verzend, kijk ik drie of vier keer of het wel het goede adres voor de juiste persoon is.
Wanneer de oorlog uitgebroken is, hebben we van hen geen nieuws meer ontvangen. Mama was ervan overtuigd dat, wanneer ze uit Brugge vertrokken zijn, ze zeker in de eerste linie hebben moeten vechten. Ze hadden haar immers stellig beloofd iets te laten weten.
Toen de Duitsers een tijdje in ons land waren, had Net nog geen nieuws gekregen van **Albert**. Op zekere dag kwam hij op een splinternieuwe damesfiets naar huis,

ARCHIEFJES

in soldatenkleren. Hij vertelde dat zijn regiment gevlucht was naar Frankrijk, tot aan de Belgische grens geraakt was en daar in een kasteel was aanbeland waarvan de eigenaar waarschijnlijk naar Engeland was gevlucht. De soldaten, of andere mensen - dat weet ik niet meer - hadden de deuren opengebroken en degenen die grote honger hadden, hadden in de kelder bokalen ingemaakt vlees en andere eetwaren ontdekt die ze klaarmaakten in de keuken. Alles werd daar geplunderd. Albert echter dacht maar aan één iets : naar huis gaan. Hij zag in de garage een splinternieuwe vrouwenfiets staan en - à la guerre comme à la guerre - hij nam de fiets en trapte uren en uren tot hij aankwam in zijn 'heimatland'. Net was in de hoogste hemel want haar **Albert** was terug, gezond en wel, geen enkel blessuurtje, en ze kreeg de nieuwe fiets cadeau.

Antoine was gevangen genomen en naar Duitsland gevoerd. Ze hadden hem bij de boeren ondergebracht waar het goed van eten was en waar hij op het land moest werken : met een zeis de oogst afmaaien. In dat veld zaten er slangetjes (!) en ik denk dat hij meermaals gebeten werd. Daarom mocht hij naar België terugkeren. In het station van Brugge kwamen er iedere dag treinen toe die, van tijd tot tijd, enkele Belgische soldaten aanvoerden die naar huis mochten komen, zoals **Antoine** die zijn been met 'slangenbeten' mocht laten verzorgen. Dat wetende, gingen Denise (zijn verloofde), Net en ik iedere avond naar het station om op de trein te wachten. Op een avond was hij toch mee. Dat was een zeer aangenaam weerzien waar tranen van geluk en vreugde bij te pas kwamen.

*De terugkeer van Antoine was een heuglijk feit en hier denken we onmiddellijk aan de gevangenschap van **Albert Blaevoet** in **Stalag XVII B** en zijn terugkeer in februari 1941 (Zie PETTE BLAEVOET).*

Dus Marc, dat zijn ware belevenissen uit mijn jeugd, zoals het leven werkelijk was. Dat is allemaal gebeurd ongeveer 72 jaar geleden. Niet te geloven, hé! Ik ben heel blij dat ik de moed en de kracht heb gehad om zoveel mogelijk, van wat ik onthouden heb, neer te pennen. Ik ben ook zeer gelukkig dat je mij daarbij zo goed geholpen hebt.
Dank, nog duizend maal dank van een tante die nu het laatste levende vogeltje is van het nest Charles VANDAELE - Julie HAUTEKIET en nog een klein beetje piepen kan.
Groetjes en kusjes aan iedereen want ik zie je allemaal heel gaarne.

Tante Noëlla
(hartje)

ARCHIEFJES

Bijvoegsel

Brussel 09.06.2011

Aan mijn neef
Marc
Nog een anecdote …
Brief over de Tweede Wereldoorlog die ik in mijn jeugd meemaakte …
Vanaf Mobilisatie in 1939 tot Bevrijding in 1944

Toen onze koning Leopold III de wapens neerlegde en daardoor duizenden mensen het leven spaarde, alsook onze stad Brugge, werd daarop achteraf fel gereageerd.

… Ik herinner me nog goed de Duitse intocht in ons stadje Brugge. De groene uniformen marcheerden door de straten, gevolgd door moto's met side-cars, per twee, aan weerszijden van de straat. De soldaat in de side-car hield een geweer op de schoot. Die werden ook gevolgd door een open auto met officieren die met uitdagende blik naar de mensen keken.
Niemand bleef stilstaan om naar die stoet te kijken. Ik bleef stilstaan maar dat was om naar een etalage te kijken, met de rug naar hen toe, tot die triestige reeks voorbij was. Na die officieren kwamen nog vier compagnies "sukkelaars" voorbij, elk met hun commandant. Ik schrijf "sukkelaars" want ze beseften zeker niet dat ze geleid werden door een bende moordenaars en zelfzuchtige mensen zonder hart.
De soldaten die bij ons in Varsenare gelogeerd waren, vertelden ons dat ze moesten marcheren, zingende uit volle borst over hun Heimat die zoveel honderden, zoniet meer dan duizend kilometer van hen gescheiden lag, en waaraan ze met heimwee dachten met de vraag : Gaan we ooit nog die Heimat terugzien? Onder die soldaten waren er heel jonge bij, misschien zeventien jaar.

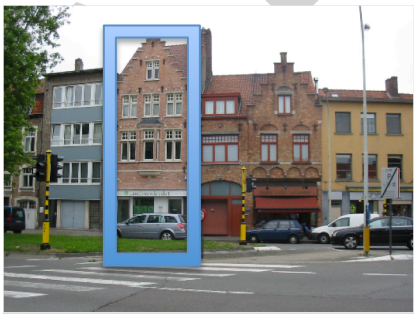

Naast **Sylvain** (= aan de Elizabethlaan - kader) waren een paar hoge officieren gelogeerd in een herenhuis dat door de eigenaar verlaten was geworden aangezien de familie naar Frankrijk was gevlucht. Toen ik bij Sylvain was, roken wij plots een brandgeur en Sylvain ging buiten zien. Het kwam van het huis waar de officieren hun intrek hadden genomen. Sylvain belde naar de pompiers. Ondertussen waren een officier en een jonge soldaat naar buiten gelopen en Sylvain vertelde hun dat hij de pompiers had opgebeld. Oorzaak was een andere officier die in zijn zetel in slaap gevallen

ARCHIEFJES

was met een sigaret in de hand; die brandende sigaret was op het tapijt gevallen en de man had nog juist de tijd gehad om de brandende kamer te verlaten. Ondertussen was de brandweer daar om te blussen. Aan de hoek van de straat, waar anders maar weinig mensen voorbijkwamen tenzij om naar de winkel van Sylvain te gaan, stonden in een minimum van tijd een vijftigtal toeschouwers. Ook aan de overzijde van de laan, en uit de straat die daarop uitgaf, kwamen mensen toegelopen. Duitsers van het leger moesten de feiten komen vaststellen. De gewonde officier werd weggevoerd. In elk geval was het huis niet meer bewoonbaar, of toch zeker het onderste gedeelte niet.

*Nog een jeugdfotootje van tante Noëlla, nabij de **Smedenpoort**, enkele jaren voor de oorlog. Links haar zus Net (Antoinette), overleden in mei 2011. In het midden : een neef uit Moeskroen. Rechts : Noëlla, die – zoals ze zelf zei – wat ouder leek dan ze in werkelijkheid was.*

In september 1944 zal de brug van de Smedenpoort gedynamiteerd worden en komt de poort zelf erg beschadigd uit de oorlog.

ARCHIEFJES

Brief van 21 oktober 2011

Ja, misschien heb ik hier nog iets dat ik nog niet heb geschreven, iets van ten tijde van de Bakkersstraat, ten jare 1940. Pa en ma hadden Net en mij (de andere zussen waren gehuwd) gesproken over 'bommenwerpers', en hadden gezegd dat we, bij alarm, onmiddellijk naar de kelder moesten lopen. De Bakkersstraat was niet zò ver gelegen van het nieuwe station. Op een nacht – we lagen allen goed in slaap – waren vijf of zes bommenwerpers overgevlogen. Pa, ma en Net vlogen uit hun bed en vòòr Net de trap afdaalde had ze mij nog dooreen geschud, roepend : "Rap naar de kelder !" Maar ik draaide mij kwaad om, op mijn andere zijde, om lekker verder te slapen. Beneden vroeg pa aan Net waar ik bleef. Net zei : "Ik heb haar wakker gemaakt." Ik hoorde mijn vader briesend de trap opkomen. Hij riep mijn naam, geen 'Chérietje', maar de naam van mijn identiteitskaart. "Rap naar de kelder!" was zijn bevel. Maar toen ik aan de trap stond, nog half slapend, blaasde het alarm af ; het gevaar was dus geweken. Toen vader, moeder, Net en ik een kwartiertje later aan tafel zaten om ons 'vroegstuk' te verorberen, moest ik nog na-geeuwen. Terwijl ik aan het eten was, was vader nog steeds bezig Net te berispen voor haar tekort aan verantwoordelijkheid. Ondertussen keek Net naar ma met een blik alsof ze wilde zeggen : "Wanneer stopt hij nu met prediken?"

Noëlla in Dudzele, bij zus Andrea. Tijd voor een grappige souvenir. Gezellig moet het wel geweest zijn !!

Gelukkig was ik heel dikwijls bij Andrea. In Dudzele kon ik mij uitleven; niet om langer te slapen, integendeel, daar stond ik vroeger op. De 'ambiance' was veel aangenamer, en 'Dreetje' (Andrea) was een aangename zus voor mij. Wij verstonden elkander zo goed. Daar hielp ik ook met het werk op het land, en tijdens de oogst was het zwaar werk, maar gezond werk. En de ambiance bij de werkende mensen, toen in de oorlog, was prachtig. Er was immers nog veel volk die mijn schoonbroer had ingehuurd, zoals een buurman, de zoon van ook een boer maar wiens stuk land veel kleiner was en zo de tijd vond om te helpen. Hij heette Karel, een grote sterke jonge man, blonde krullekop en blauwe ogen. Telkens als hij me zag werd hij rood tot achter zijn oren. Als hij dan mijn naam uitsprak was dat heel stilletjes : een goeie dag en de rest … mijn naam hoorde ik bijna niet meer. Mijn schoonbroer hield dan met hem de zot. Daar kwam dan ook een politieagent uit Brugge helpen, Arthur. Zijn vrouw lag toen in het moederhuis van hun eerste kindje. Net en ik hadden haar bezocht. Tijdens zijn verlofdagen, als hij dan alleen was, kwam hij dus helpen, zat mee aan tafel 's middags, en werd betaald met graan, eieren, fruit, boter … Het was oorlog en dan waren levensmiddelen zeker welgekomen.

ARCHIEFJES

Mijn pa kwam ook dikwijls helpen, wanneer er geen Duitse wacht stond aan Kruisabele, voor de kustzone (Sperrgebiet). Wat ik ook zeer sympathiek vond, was het vieruurtje. Al die mensen hielden op met werken en gingen dan zitten aan de kant van de gracht, en dan kwam Andrea - of soms ik – met een mand heerlijk geboterde, grote, bruine boereboter-hammen met hesp, of kaas af en toe (ik krijg er het water van in de mond nu ik dit hier zit te schrijven).
Toen smaakte dat heerlijk, in open lucht, en dan nog in oorlogstijd waar brood slechts met bonnetjes kon verkregen worden. Mijn zus bakte zelf. Ik heb haar dikwijls geholpen. Het waren broden van dikwijls 40 cm doorsnee. In mijn verder leven heb ik nooit meer dat smakelijk, gezond brood gegeten. Het brood met bonnetjes bij de bakker, dat plakte van tijd aaneen als je een boterham afsneed. Andrea bakte voor de zon- en feestdagen koekebrood; dat was dan met of zonder rozijnen. Dat kan ik hier niet beschrijven want ik ben zeker dat zelfs de koning nooit de kans had zoiets te kunnen eten.
We waren gezond, jong, sterk en goed gevoed. Ware het niet dat het toen oorlog was, we zouden zeer gelukkig geweest zijn. De zorgen voor die onzekere toekomst bracht iedereen erg van streek.

Noëlla in Dudzele, bij zus Andrea en schoonbroer Joseph Zwaenepoel. Hard werken …

Genoeg geschreven voor vandaag. Dat zend ik je morgen op …

ARCHIEFJES

Brief van 13 mei 2012

Enkele dagen voordien was ik tijdens een dagtrip naar Brussel, samen met collega Wilfried, even langs geweest in de residentie NEERVELD, Mistrallaan 91 te St-Lambrechts-Woluwe. Het was een onaangekondigd bezoek en tante Noëlla dacht dat ze een verschijning had …

… dat was wel het laatste dat ik had kunnen denken, en ik moest goed naar je kijken, en nog twee keer nadenken of dat wel mijn neef Marc uit Brugge was.
… Ja, en zo worden we ouder, en niemand weet wat de toekomst nog allemaal zal brengen. Maar daar denk ik nu nog niet aan. Een dag met een keer is al meer dan genoeg.

Brief van 3 juli 2012

Geen historische nota's. Wel iets over de ongemakken van het ouder worden …
"Ja, het verleden … jammer dat ik nu niet zoveel meer kan onthouden en dat alles zo rap gaat om te volgen … en alles zo traag gaat om zich aan te kleden en uit te kleden om te gaan slapen. Er is zoveel verandering gekomen met ouder te worden.
… als het té slecht gaat, neem ik het boekje van **Phil Bosmans**, met de naam **Een gelukkig mens is er twee waard** …

22 oktober 2012 – 15.00 uur – Zopas nog getelefoneerd naar tante Noëlla die in de Residentie NEERVELD verblijft, Mistrallaan 91, in Sint-Lambrechts-Woluwe. Ze klonk 'opgewekt en blij'. Ze heeft nog nota's teruggevonden uit de oorlogsjaren en zal daarvan een kopie opsturen.

Natuurlijk regelmatig mini-contact via de traditionele kaarten voor feestdagen : kerst en nieuwjaar, Valentijn, Pasen …

ARCHIEFJES

Brief van 30 november 2012

Beste Marc,
De laatste dagen moet ik echt een effort doen om mij recht te houden, ik ben zéér moe. Maar niet te verwonderen, het weer is zo wispelturig. Ik zat al een paar dagen met die foto's van Knokke in mijn hoofd. Ik dacht : ik moet ze vinden, kost wat kost. Zelfs 's nachts om 2 uur stond ik op en ja, blad na blad heb ik gelukkig de kopieën ontdekt. De foto's nog niet, maar dat is toch al iets.
De oorlog liep helemaal naar zijn einde (rond November 1944). We waren juist getrouwd, hadden een villa gehuurd in Knokke en hadden ons daar - met hetgeen we hadden – geïnstalleerd. En ik reisde naar Knokke om daar alles in orde te brengen : de villa te regelen met de eigenaar, trachten de grote camion weg te halen die daar in de garage stond enz. Ik sliep bij Maria's (Assebroek), of in de villa, of in een hotel, want er was nog veel 'weg-en-weer' geloop met veel hindernissen, vb. een deel van de weg tussen Maldegem en Knokke stond onder water. Daar was er een laatste gevecht geweest en langs de weg Brugge-Knokke mocht niemand door. Men moest langs Maldegem, een hele toer rond. Ik deed alles met de fiets. In Maldegem moest ik een bewijs hebben dat ik in Knokke woonde. Ik had gelukkig nog het contract bij de hand van de huur van de villa in Knokke, want alles stond op mijn naam. Eveneens moest ik een bewijs van de dokter hebben dat ik in verwachting was. Om niet met de fiets eerst naar Brugge te moeten rijden en dan terug naar Maldegem, vroeg ik aan een dame die daar in het bureau zat of ze niet wist of daar ergens een dokter woonde. Ze was heel vriendelijk en telefoneerde zelfs om een afspraak te hebben. Ik mocht direct naar hem toe. Hij was heel vriendelijk en tekende een bewijs enz. Alles ging goed. Maar de weg naar Knokke stond onder water tot aan de knieën. Ik zag iemand die met de fiets in het water reed en vroeg haar of ze ook in Knokke moest zijn. Ik had alle moeite om te rijden : mijn schoenen, kousen en jurk waren nat en ik kon haar niet goed volgen. De grote camions vol met Engelse of Amerikaanse* soldaten - ik weet het niet juist – staken ons voorbij en bespatten ons nog meer. Ik zei haar dat ik bijna niet meer kon rijden en dat ik in verwachting was. Met wat ik al meegemaakt had in de laatste weken, was ik doodop. Ze zei : Wacht, ik doe een camion stoppen. Ze sprak goed Engels en vroeg of ik mee mocht tot in Knokke. Ze zeiden eerst dat het verboden was iemand mee te nemen. Maar ze drong aan en zei dat ik het niet meer aankon. De bevelvoerende zei dan tot de soldaten die in de bak achter hem zaten (zo noem ik dat want het was een open camion met een dekzeil erover) dat ze mij moesten helpen bij het opstappen. Ze trokken mij naar boven, ook de fiets, en weg waren wij. Er was op de gehele weg naar Knokke geen auto of mens te zien ; de hofsteden langs weerskanten, gaven het oorlogsbeeld waar gevochten was geweest. In de weide lagen dode beesten en er liepen paarden los, zelfs op de baan, zonder gareel, op de dool, op zoek naar eten

ARCHIEFJES

en naar hun stal. Wat er met de mensen gebeurd was, die waren waarschijnlijk gevlucht.
In Knokke gekomen, laadden de soldaten mijn fiets en mij af. Het draaide in mijn hoofd en ik moest mij vasthouden voordat ik verder kon. Toen ik in de villa aankwam en iets wilde eten, kwam daar een groot wit paard toe. Nog een, dacht ik, die verloren gelopen was. Ik had geen schrik en sprak het aan. Ik nam mijn brood en deelde het met dat paard. Door het feit dat ik bij Andrea, op de boerderij, gewoon was met dieren om te gaan, moest hij mij niets zeggen. Ik gaf hem nog meer brood en nog een klopje op zijn nek om duidelijk te maken dat we vrienden waren. Hij knikte eens met zijn kop ; daarmee wilde hij mij laten weten dat hij tevreden was. Wat een wonder kan gebeuren in oorlogstijd. 's Anderendaags kwam hij terug, en ik had mij voorzien. Intussen was ik ook naar het politiebureau geweest en had gemeld dat er in onze laan, een wit paard rondliep dat honger had.
Nu, Marc, zal ik stoppen want ik moet een beetje slapen ook. Al die souvenirs maken mij zo triestig en weemoedig. Nu is de oorlog nog bezig in zoveel landen en elk vecht voor zijn leven. Het is onmenselijk en kan niet vermeden worden ; het heeft altijd bestaan en het zal altijd blijven bestaan.

Kusjes aan iedereen,
Tante Noëlla

Die foto's van gevangenen heb ik 's anderendaags gekocht in een dagbladwinkel in Knokke.

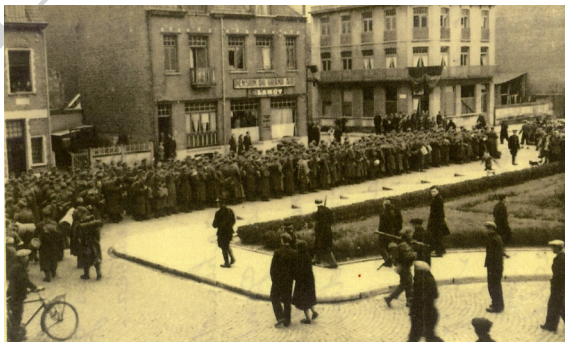

Misschien zaten daar Duitsers bij die bij ons gelogeerd hadden, want ze moesten naar de kust.

Geheel kort na de bevrijding, in 1944, was ik hier ter plaatse, d.w.z. de weerstand liep hier nog rond om de orde te handhaven want de Duitsers, officieren en soldaten, waren gevangen genomen zoals je hier ziet. Het Engels leger, ook Amerikanen*, de Belgische witte brigade … Alles was nog volop in feest.

* Tante Noëlla bedoelt hier 'Canadezen'.

Deze brief verwijst hier – vanuit het gezichtspunt van een jonge, pas gehuwde dame – naar de laatste fase in de bevrijding van het Belgisch grondgebied : de bevrijding van Knokke (3 november 1944)

ARCHIEFJES

Brief van 8 mei 2013

Liefste neef Marc,
Hier ben ik weer, maar niet gelijk in het liedje van in de oorlog :

Hier ben ik weer,
Hier ben ik weer,
Met mijn kakibroek gescheurd,
En al sla je op mijn kop,
Dan sta ik op,
En keer ik weer … enz.

De rest ben ik vergeten. Ken je het? Zeker nooit gehoord …? Dat liedje hoorden wij overal binst *(tijdens)* de oorlog : in de cafés, op de kermissen, op de radio enz. … totdat je het beu zou geworden zijn.
Maar het is zeker dàt niet dat ik je wou schrijven.
Het is om je te bedanken om me te vertellen wat al veranderd is in Brugge, terwijl ik in Brussel zat. En dan die verandering aan de Smedenpoort enz. *(Ik had een foto opgestuurd met de Smedenpoort in zijn nieuwe kleur + de twee loopbruggen voor voetgangers*) Ik zou zeker verwonderd opkijken moest ik eens terugkomen naar Brugge … maar dat zal helaas niet gebeuren *(gezondheidsredenen)* … En iedere dag dat ik leef, ben ik dankbaar want het leven is de moeite waard.

… en dan, nog wat over dat verre verleden …

… en in die tijd van nu hebben de werkende ouders weinig tijd voor hun kinderen, maar in mijn tijd was het ook niet veel beter. Tijdens de werkdagen stond de winkel bijna altijd vol. We hadden 3 fietsen, en er waren er altijd 2 of 3 weg om de vlees-bestellingen thuis te bezorgen. Een drukke zaak was het, en niemand had tijd om de kleine Noëlla in het oog te houden of met haar bezig te zijn. Maria deed boven de bedden *(= bedden opmaken)*, vegen, stof afnemen enz. Ik speelde in mijn verbeelding schooljuffer en gaf les aan de apotheekflesjes. Ik klom op een stoel, nam alle flesjes uit de kast en zette ze op tafel – in mijn gedachten was het de klas met de schoolbanken – en daar ging de bel, dan was het recreatie ; dat woord kende ik al van op school want ik mocht mee met Gaby en zat in haar klas, naast haar, heel stil, met een blad papier, en maakte tekeningetjes. De school heette **‘Blindetjesschool’**, een klein schooltje waar alle kinderen die daarrond woonden, naartoe gingen, in Blindetjesstraatje *(Nu heet het* Blindekens*).* Voorlopig, want Gaby ging later naar een pensionaat, met een groot valies. Ik zie haar nog vertrekken naar dat Franssprekend pensionaat. Dat groot valies stak vol kleren, ook chocolade en ‘spekken’ (bonbons) want ze zou maanden niet naar huis komen, niet zoals Blindetjesschool die schuinrechtover onze deur was. Er was ook een kerkje … Mijn verleden - met zelfs vele details - komt nog regelmatig in mijn

ARCHIEFJES

gedachten. En ik zie alles gebeuren, zoals ma die het valies vulde, voor ze vertrok. De naam van dat pensionaat en waar het gelegen was …, me dunkt op of tegen de grens met Frankrijk. Toen ze daar aankwam, had ze al onmiddellijk een vriendin, en het schijnt dat die daar ook was om Frans te leren maar dat ze zodanig veel Nederlands spraken, dat ze niet veel in het Frans bezig waren. Was ze bij meisjes geweest waar niemand Nederlands sprak, zou ze veel beter Frans gesproken hebben. Later is de familie van dit meisje goede vrienden geworden met onze familie. Die familie hield een hotel langs een grote weg en daar logeerden veel Fransen. We zijn daar nog geweest met de auto ; Sylvain stuurde, en mama wilde die mensen leren kennen want mama reisde gaarne. We waren daar zeer welgekomen.
Wel, ik begin pijn te krijgen in mijn rechterhand …

Tot zover de brieven van tante Noëlla … in de mate dat ze iets zeggen over de **tijd van toen …**

Vader Charles en **moeder Julie** met hun 5 dochters (± 1930)
In het wit, **Noëlla** – zoals ze zelf zegt – het laatste levende vogeltje van het nest, dat nog wat piepen kan.

50 jaar scheiden deze twee souvenirs (1980 – Gouden Bruiloft van Raymond en Gerarda in DE ZILVEREN PAUW **)**

Acteurs en actrices van dit Archiefje : v.l.n.r. Gabriëlle, Noëlla, Raymond, Andrea, Antoon, Antoinette

ARCHIEFJES

In September 2014 is onze tante Noëlla 90 jaar geworden en heeft haar positieve levensfilosofie intact behouden.

Brugge 23 september 2014

Beste tante Noëlla,

Een speciale dag vandaag. Je stapt op **tram 9**.
Niet te geloven dat, wanneer je op tram **0** stapte, **de Groote Oorlog** amper 6 jaar tot het verleden behoorde. Je kende de jaren **30** als tiener, en in de eerste jaren van **40**- toen het nog wemelde van Duitse soldaten in **Brugge** en **Varsenare** - was je de '**beauty**' die bij velen het hart deed sneller slaan. In die jaren ben je getrouwd en uitgeweken naar Brussel. Je kreeg er twee flinke dochters.

In de jaren **50** zagen we soms nog onze lieve tante die op bezoek kwam bij 'bompa' en 'bomma', eerst te Varsenare, later te Assebroek. Nadien was het contact met Brugge eerder zeldzaam.
Als je op **tram 8** zat, nam je het lovenswaardig initiatief over je jeugdjaren te schrijven, en het resultaat was een uiterst interessante reeks **Brieven** waarin je een stukje familiegeschiedenis schetste en een sfeerbeeld gaf van Brugge vòòr en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het zal een kostbaar tijdsdocument blijven.
Wat rijden ze toch snel, die trams! Tram 9 zal zeker ook nog charme hebben. **TO BE or NOT TO BE.**
Doe dus maar verder zoals je bezig bent en **pluk de dagen**, samen met kinderen, kleinkinderen en familie.
Nog een **gelukkige verjaardag** toegewenst en … hou je **KLOEK** !

Marc & Anne-Marie

Regelmatig is er telefonisch contact met onze tante, en het doet deugd telkens haar optimistische stem te horen. Ze weet dat aan ieder leven een eind komt, ook aan het hare, maar – zoals ze zelf schrijft - zij is 'gereed'.
Niet getreurd, en geen pessimisme !! Eerst wil ze me nog enkele 'dingen' sturen over de oorlog … Laat maar komen, tante Noëlla.

ARCHIEFJES

Op 24 juli 2015 ging het richting *Résidence NEERVELD* te Sint-Lambrechts-Woluwe en werd er een bezoekje gebracht aan onze tante Noëlla. Het is een heerlijke dag geworden, waar familiegeschiedenis en fragmenten van DE GESCHIEDENIS nog eens onder de loep werden genomen.

Tante Noëlla in haar kamertje op de derde verdieping in Résidence NEERVELD, omringd door verleden en heden. Foto's van ouders, broers en zussen, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen …

Toen we afscheid namen kreeg ik nog een grote map mee met foto's en aantekeningen die ze gemaakt had in goede, maar vooral kwade dagen. Thuisgekomen heb ik me aan het lezen gezet …
Tante Noëlla, je hebt het niet gemakkelijk gehad in het leven. We bewonderen je omdat je niettegenstaande alles, nog zoveel levensvreugde hebt en uitstraalt. We nemen er een voorbeeld aan …
Ondertussen is onze tante op 23 september éénennegentig geworden !!

M.V. 2015

ARCHIEFJES

28 april 2016 : een donderdag als geen andere. Hier eindigt een leven. Onze tante Noëlla, na een ongelukkige val en enkele maanden van tanende gezondheid, is zachtjes ingeslapen. We zullen haar lieve stem niet meer horen, haar warme blik niet meer ontmoeten. Het blijft moeilijk afscheid te nemen van iemand als tante Noëlla. Een VAARWEL zonder WEERZIEN.
(*rouwbericht opgesteld door haar kleindochter* ***Audrey François***)

Ni fleurs, ni couronnes...

La famille vous remercie pour vos marques de sympathie. Si vous désirez faire un dernier geste d'hommage, vous pouvez soutenir « Le Pivot », qui travaille avec des personnes et des enfants vivant dans des situations d'extrême pauvreté à Bruxelles.

Bloemen noch kransen....

De familie dankt U voor uw blijken van deelneming. Als laatste eerbetuiging kunt U het sociaal werk PIVOT steunen, dat ijvert voor personen en kinderen die in uiterst armoedige omstandigheden leven te Brussel.

www.lepivot.be

IBAN: BE74 0000 2004 0907,
Fonds Permanent Froidure avec la mention « Soutien au Pivot en mémoire de Noëlla Vandaele » (déduction fiscale)

Tu n'es plus là où tu étais, mais tu es partout là où je suis, ton amour sera toujours vivant en moi.

Je bent niet meer waar je was, maar overal waar ik ben. Je liefde leeft verder in mij.

Augusta et Noëlle Frijns ses filles,
ses petits enfants et arrières petits enfants.

Ainsi que l'ensemble de la famille,
amis et proches,

ont la profonde douleur de vous faire part du décès de

Augusta en Noëlle Frijns, haar dochters,
haar kleinkinderen en achterkleinkinderen,

alsmede haar familie,
vrienden en kennissen,

melden U met droefheid het overlijden van

Noëlla Vandaele

23/09/1924 – 28/04/2016